

Verksamhetsberättelse 2024

för Kammarrätten i Stockholm och Migrationsöverdomstolen

KAMMARRÄTTEN I STOCKHOLM
SVERIGES DOMSTOLAR

KAMMARRÄTTEN
I STOCKHOLM
SVERIGES DOMSTOLAR

INNEHÅLL

PRESIDENTEN HAR ORDET	3
INTRESSANTA AVGÖRANDE	6
 DOMSTOLEN I SAMHÄLLET	9
 UTVECKLAD MÅLHANTERING	19
 STÄRKT FÖRTROENDE OCH ÖKAD TRYGGHET	31
 DEN ATTRAKTIVA ARBETSPLATSEN	45
 EN HÅLLBAR ORGANISATION	65
 ÅRET I KORTHET	71
LEDNINGSGRUPPEN	79
STATISTIK	80
ORGANISATIONEN 2024	82

*Kammarrättspresidenten
Stefan Holgersson*

PRESIDENTEN HAR ORDET

Nu är det åter dags att lägga ett verksamhetsår till handlingarna. För kammarrättens del är detta det trehundraotjugonionde verksamhetsåret, för mig mitt fjärde och sista. Det sätter saker i perspektiv och gör att man blir ödmjuk inför kammarrättens viktiga roll även i ett historiskt perspektiv.

Den långa historiken och uppgiften i sig gör att verksamheten känns framtidssäker även om vi naturligtvis hela tiden måste behålla allmänhetens förtroende och inom givna ramar utvecklas i takt med tiden.

Från skyldigheter till rättigheter

Ursprungligen prövade kammarrätten medborgarnas skyldigheter. Numera handlar verksamheten i allt större utsträckning om att pröva medborgarnas rättigheter. Men själva kärnan, att kunna få en oberoende prövning av en skattefogdes eller ett myndighetsbeslut, kvarstår. Det är svårt att tänka sig ett demokratiskt samhälle som inte tillåter att myndighetsbeslut överklagas. I Sverige kan detta ske på ett snabbt, enkelt och kostnadsfritt sätt.

Kammarrättens grundläggande uppgift är att ge medborgarna en rättssäker och korrekt prövning av förvaltningsmål i rimlig tid. Domstolen är en utpräglad kunskapsorganisation där utfallet av verksamheten är beroende av den kompetens och de arbetsformer vi har.

Migrationsöverdomstolens roll

Migrationsöverdomstolen träffar de fyra migrationsdomstolarna två gånger varje år så att dessa kan peka på aktuella rättsliga frågor där de behöver vägledning. Migrationsöverdomstolen, som är högsta instans i utlännings- och medborgarskapsmål, har under året meddelat omkring 20 avgöranden som blir vägledande för myndigheter och domstolar. Reformen när det gäller lagstiftningen som rör arbetskraftsinvandring och medborgarskap har ökat behovet av prejudikat inom dessa områden.

Attraktiv arbetsgivare

Alla som deltagit i den dömande verksamheten vet att arbetsuppgifterna är viktiga, omväxlande och intressanta. Vi har hittills – i motsats till många andra domstolar – inte haft några problem med vår kompetensförsörjning. Det är stor konkurrens om att få arbeta här.

Det är inte desto mindre en betydelsefull framtidsfråga att se till att kammarrätten fortsätter att

vara en attraktiv arbetsgivare när konkurrensen om talanger blir hårdare. En viktig nyckel här, och som vi arbetat med under 2024, är att proaktivt arbeta med ledarskap, att skapa en kultur där alla känner sig värdefulla och delaktiga och där innovation och samarbete främjas.

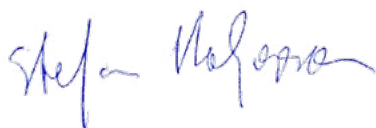
För att anpassa oss till en minskad budget har vi sett att vi behöver förändra vår organisation. Genom att gå från fem till fyra dömande avdelningar i början av 2025 skapar vi en effektivare organisation som är bättre rustad för att möta de utmaningar som framtiden för med sig.

Stor potential

När vi blickar runt hörnet är det omöjligt att ignorera den teknologiska utvecklingen som sker just nu. Artificiell intelligens (AI) är inte längre något vi kan betrakta som en futuristisk dröm, utan den finns här, mitt i vår verksamhet. Vi har under 2024 sett konkreta exempel på hur AI kan användas inom domstolsväsendet, till exempel i form av maskningstjänster som hanterar sekretessbelagd information, och det finns stor potential för ytterligare innovation.

Digitalisering är inte bara en fråga om teknik, det är också en kulturell förändring. Vi är på god väg att skapa en kultur där digitalisering uppfattas som ett gemensamt ansvar och där vi alla tar aktiv del i den förändringsprocessen.

Jag vill rikta ett stort tack till alla er som har bidragit till det goda verksamhetsresultatet för 2024. Det är ert engagemang, er kunskap och ert hårda arbete som gör att vi kan möta framtidens utmaningar med självförtroende.

Stefan Holgersson
Kammarrättspresident

*Administrativa assistenten Joakim Lundberg
och föredragande juristen Julia Hjorth Säker*

INTRESSANTA AVGÖRANDEN

Kammarrätterna prövar mål som tidigare avgjorts i förvaltningsrätterna. Kammarrätten i Stockholm är den största av Sveriges fyra kammarrätter. Målen kan handla om tvister mellan en person och en myndighet, eller ett företag och en myndighet. Vanliga mål är skattemål, socialförsäkringsmål, mål enligt socialtjänstlagen och upphandlingsmål. Kammarrätten prövar också, som första instans, beslut som gäller frågan om någon har rätt att ta del av en allmän handling.

Kopplingar till våldsbejakande extremism var tillräckligt för att återkalla tillstånd att bedriva skolverksamhet

(mål nr 2706-24, 4534-24*, 4535-24* och 4536-24*)*

Skolinspektionen fick i ett tillsynsärende uppgifter från Säpo om att personer i ägar- och ledningskretsen för en skola, samt i central position i skolledningen i tre andra skolor, bland annat hade haft kontakt med individer som sympatiserar med våldsbejakande extremister. Skolinspektionen återkallade därför deras godkännande att bedriva skola. Kammarrätten ansåg, till skillnad från förvaltningsrätten som upphävde beslutet, att uppgifterna från Säpo var av sådan allvarlig art att eleverna löpte en konkret risk att utsättas för påverkan som syftar till att motarbeta grundläggande fri- och rättigheter eller det demokratiska styrelseskicket. Det fanns därför skäl att återkalla godkännandet.

Spotify medgavs inte dispens från förbudet mot nattarbete

(mål nr 811-24)*

Spotify ansökte om dispens från förbudet mot nattarbete för 250 arbetstagare. Enligt kammarrätten var behovet av nattarbete framför allt kopplat till att begränsa driftstörningar, det vill säga att undvika avbrott i den huvudsakliga verksamheten att leverera audiostreaming. Kammarrätten ansåg att det skälet vägde mindre tungt och höll med underinstanserna om att det inte hade kommit fram särskilda skäl att frångå huvudregeln om förbud mot nattarbete.

*Mål som har överklagats till Högsta förvaltningsdomstolen

EU:s dataskyddsförordning kan tillämpas vid en nyhetsbyrås begäran om att lämna ut allmänna handlingar

(mål nr 2807-24*)

En nyhetsbyrå begärde att Förvaltningsrätten i Stockholm skulle lämna ut en större mängd handlingar som skulle användas bland annat för att publicera personuppgifterna i en sökbar databas. Förvaltningsrätten beslutade att lämna ut handlingarna men med förbehållet att personuppgifter om hälsa och brott inte fick användas i databasen. Kammarrätten höll med förvaltningsrätten om att EU:s dataskyddsförordning skulle tillämpas vid bedömningen av om nyhetsbyrån hade rätt att ta del av begärda uppgifter. När det gäller personuppgifter om lagöverträdelse ansåg kammarrätten att det inte är förenligt med principen om unionsrättens företräde att grundlagsskyddet för en nyhetsbyrå alltid ska ha företräde framför dataskyddsförordningen, eftersom någon proportionalitetsbedömning då inte görs mellan rätten till skydd för personuppgifter och rätten till skydd för yttrande- och informationsfrihet. Förbehållet innebär en rimlig avvägning mellan de olika intressena samtidigt som risken för att personuppgifterna behandlas i strid med dataskyddsförordningen försvinner.

Återbetalningsskyldighet av omställningsstöd för studentnationer

(mål nr 6641-6645-23*, 6646-6653-23*, 6654-6659-23* och 6660-6664-23*)

Kammarrätten bedömde att fyra studentnationer i Uppsala hade fått annat statligt stöd för de fasta kostnader som deras omställningsstöd beräknats på och att de därför inte hade rätt till omställningsstöd. Studentnationerna är därför skyldiga att betala tillbaka det tidigare beviljade omställningsstödet.

Reprimand mot Spotify

(mål nr 2639-23)

Integritetsskyddsmyndigheten beslutade att ge Spotify en reprimand eftersom bolaget hade behandlat personuppgifter i strid med EU:s dataskyddsförordning. Spotify AB hade inte utan onödigt dröjsmål gett en person tillgång till sina personuppgifter, inte underlättat för hen att få sina uppgifter rättade och inte utan onödigt dröjsmål tillgodosett hens begäran om rättelse. Kammarrätten instämde i att Spotify AB brutit i hanteringen av personens rättigheter enligt dataskyddsförordningen och avlog överklagandet.

*Mål som har överklagats till Högsta förvaltningsdomstolen

 Förhandling pågår

Mål Partställning

DOMSTOLEN I SAMHÄLLET

Domstolarnas uppdrag och roll är en självklar del i det demokratiska samhället. Grunden för deras verksamhet är ett starkt oberoende samt en strävan efter att avgöra mål och ärenden snabbt och med hög kvalitet. Detta är en ledstjärna för kammarrätten och genomsyrar hela verksamheten.

ningsrätten i
ätskribenter
ka kunskapen

t riskerar vi att andra
r tomrummet, säger

ip detsamma idag.

t, heltäckande och ny-
a. Men vi har förstås
g arbetar vi mer aktivt
gänglig som möjligt
ayout och genom att
också blivit bättre på
frågor och att ha ett
engagera läsarna,

tt den innehåller både
inlägg. Vissa handlar

KAMMARRÄTTEN SAMARBETAR MED DOMARBLOGGEN

Under året inledde Kammarrätten i Stockholm och Förvaltningsrätten i Stockholm ett samarbete med Södertörns tingsrätt som gästskribenter på den digitala plattformen Domarbloggen. Syftet är att öka kunskapen om och förtroendet för hela domstolsväsendet.

Domarbloggen startades av Södertörns tingsrätt år 2016. Tf stabschefen och domaren Sally Al-Najar ansvarar att samordna och planera innehållet på bloggen, där inläggen når tiotusentals läsare varje månad.

– Med Domarbloggen ville vi skapa en plattform för att öka kunskapen om domstolarna och bygga förtroendet för rättsväsendet, berättar hon.

Enkelt och begripligt

När bloggen startade var det inte så vanligt att domare och andra domstolsanställda deltog i samhällsdebatten.

– Vi såg behovet av att berätta om det vi gör på ett enkelt och begripligt sätt, och vi riktade tidigt in oss på yngre läsare. Om inte vi själva beskriver

vad vi gör på ett korrekt sätt riskerar vi att andra ger en felaktig bild och fyller tomrummet, säger hon.

Enligt Sally är syftet i princip detsamma idag.

– Vi vill förmedla en korrekt, heltäckande och nyanserad bild av domstolarna. Men vi har förstås utvecklats över tid, och i dag arbetar vi mer aktivt med att göra bloggen så tillgänglig som möjligt genom bland annat språk, layout och genom att använda fler bilder. Vi har också blivit bättre på att tidigt fånga upp aktuella frågor och att ha ett mer personligt tilltal för att engagera läsarna, säger Sally.

En av bloggans styrkor är att den innehåller både informativa och personliga inlägg. Vissa handlar

Kammarrättsrådets inlägg

Anette Briheim Fällman

Värdefull erfarenhet från båda sidor av domstolsvärlden

Magnus Schultzberg

Kan man heta vad som helst nuförtiden? Om namnmål i domstol

Elisabet Reimers

En vanlig dag i kammarrätten

Pernilla Flank

Tre år som utsänd till Sarajevo

Tf. stabschefen och domaren Sally Al-Najar

om specifika, aktuella, juridiska frågor som nya lagstiftningar, medan andra beskriver medarbetares upplevelser av att arbeta i en domstol. Bredden har gjort bloggen uppskattad av olika målgrupper, inte minst av gymnasieelever. Lärare tar upp inläggen i sin undervisning, och juridikstudenter känner till Södertörns tingsrätt genom bloggen. Detta har i vissa fall lett till studiebesök och samarbeten mellan tingsrätten och det omgivande samhället.

Nytt samarbete

Våren 2024 inledde Södertörns tingsrätt ett samarbete med Kammarrätten i Stockholm och Förvaltningsrätten i Stockholm. Det innebär att förvaltningsdomstolarna medverkar som gästskribenter på Domarbloggen ett tiotal gånger varje år.

– Syftet med vår medverkan är att tillföra förvaltningsdomstolarnas perspektiv. Vi bedriver en samhällsviktig verksamhet som berör alla medborgare, men det som händer hos oss är inte lika uppmärksammat och känt som det som pågår i allmänna domstolar. Brott och straff är generell

sett mer synligt i media och i den allmänna debatten, säger kammarrättens kommunikatör Maria Erlandsson.

Hon tillägger att det dessutom finns områden där mål i allmänna domstolar har en nära koppling till förvaltningsdomstolarna. Det kan exempelvis handla om LVU-mål och migrationsmål.

Från kammarrätten har hittills kammarrättsråden Anette Briheim Fällman, Magnus Schultzberg och Elisabet Reimers skrivit inlägg om olika aktuella frågor.

Plattform

– Kammarrätten har länge varit aktiv i sociala medier, men genom samarbetet och bloggen har vi en plattform där vi kan förklara viktiga förvaltningsrättsliga frågor på ett mer utförligt och nyanserat sätt, säger Maria.

– Bloggen har en stor genomslagskraft, och eftersom vi nu också har förvaltningsdomstolarnas perspektiv får vi ett ännu mer heltäckande innehåll. Detta gynnar inte minst våra läsare, säger Sally.

HALLÅ DÄR JULIA VINTERSKOG VAD GJORDE DU I KÖPENHAMN?

Tillförordnade assessorn Julia Vinterskog besökte tillsammans med ett tjugotal medarbetare Nordiskt juristmöte i Köpenhamn i augusti.

Kammarrättens yngre jurister hade möjlighet att söka två olika stipendier som delvis finansierade deltagandet.

– Jag var en av ett tiotal stipendiater, administrativa jurister och tillförordnade assessorer som åkte med de ordinarie domarna, säger Julia.

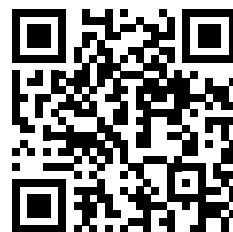
Det var fyra intensiva dagar med en hel del erfarenhetsutbyte och möten med kollegor från hela Norden samt möjlighet att delta i olika evenemang.

– Det var inspirerande att få fördjupa mig i ämnen och frågor som jag inte vanligtvis arbetar med. Jag besökte bland annat ett seminarium om folkrätt och ett annat om barns delaktighet i domstolsprocesser. Konferensen avslutades med en paneldebatt om yttrandefrihet där bland annat justitierådet Thomas Bull från Högsta förvaltningsdomstolen deltog, det var väldigt intressant, säger hon.

Fakta om Nordiskt juristmöte

Deltagarna vid Nordiskt juristmöte, som startade i Köpenhamn för 150 år sedan och där värdskapet alternerar, har möjlighet att utbyta åsikter, uppdatera kunskaper och etablera nya nätverk. Initiativet till juristmötena byggde på idén om professionell kontakt och diskussion mellan nordiska domare, rättsforskare och jurister. Ämnena spänner än idag över hela det juridiska fältet.

Här kan du läsa mer:

Københavns Rådhus
Foto: Helene Hallager

Thorvaldsens Museum
Foto: Helene Hallager

LVU UR TRE OLIKA PERSPEKTIV

Att ett barn tvångsomhändertas enligt lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) kan vara något av det värsta som kan drabba en familj. En socialsekreterare, en advokat och en domare berättar här om sina respektive roller i LVU-mål.

Text: Hans Hellberg

När alla andra försök att komma överens mellan socialtjänsten och föräldrarna eller barnet har misslyckats kan ett tvångsvårdsmål behöva avgöras i domstol. Av alla orosanmälningar som görs och utredningar som inleds är det en försvinnande liten del som leder till vård enligt LVU. Ett tvångsomhändertagande kan orsakas antingen av föräldrarnas bristande omsorg eller barnets eget problematiska beteende.

Helena Sjöholm är socialsekreterare och mentor på mottagnings- och utredningsenheten på Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsförvaltning i Stockholm, som tar emot och utreder anmälningar om barn som riskerar att fara illa:

– De flesta placeringar av barn görs frivilligt enligt socialtjänstlagen. Men i de få fall där vi inte kommer överens och ser en påtaglig risk för barnets hälsa och utveckling måste vi överväga LVU, säger hon.

Påtaglig risk att barnet far illa

LVU-mål avgörs vid en muntlig förhandling i förvaltningsrätt, och vid ett överklagande går målet vidare till kammarrätt. Kommunen representeras av ett juridiskt ombud samt den handläggande socialsekreteraren. Inför ansökan om vård har kommunen gjort en utredning och tagit fram en vårdplan för barnet.

– Vår uppgift i domstolen är att bedöma om det finns en påtaglig risk för att barnets hälsa och utveckling skadas om det inte omhändertas. Vi ska också bedöma om tvångsvård är enda alternativet eftersom det inte finns samtycke från föräldrarna eller att samtycket inte räcker till för de åtgärder som vi anser krävs, säger Helena Sjöholm och fortsätter:

– Samtidigt är det viktigt att vi under tiden har en tät kontakt med föräldrarna och att de får träffa sitt barn, om det inte är direkt olämpligt. Föräldrarna erbjuds också stöd för att avhjälpa de förhållanden i hemmet som orsakat tvångsvården. Ambitionen är ju i de allra flesta fall att barnet ska kunna flytta hem igen.

Helena Sjöholm tror att desinformationskampanjer om att socialtjänsten kidnappar barn med invandrarbakgrund har medfört att en del familjer inte söker hjälp.

– Men i de flesta ärenden har vi ett bra samarbete och förtroende. De allra flesta föräldrar vill ju sitt barns bästa, men det krävs förstås mycket för att acceptera att det bästa är att barnet ska bo någon annanstans än hos dem.

Viktigt och givande uppdrag

Martin Bengtsson är advokat inriktad på brottmål och tvångsmål. Han agerar offentligt biträde

Fakta om LVU-mål

Antalet avgjorda LVU-mål i Kammarrätten i Stockholm var länge relativt konstant men under 2024 har kammarrätten noterat en ökning av denna måltyp.

åt antingen båda föräldrarna, ena föräldern eller barnet. En ny typ av mål som blivit vanligare är barn som dragits in i gängkriminalitet och behöver komma bort från den.

– Man kan företräda båda föräldrarna om de har exakt samma uppfattning men det är svårt att veta på förhand. Jag brukar önska att bara företräda en av dem. Man kan inte heller företräda både ett barn och en förälder. Då riskerar man att drabbas av motstridiga intressen.

I domstolen ska advokaten muntligen förklara vad som är fel med socialtjänstens utredning och slutsatser. Föräldrarna vill ju inte att barnet ska omhändertas.

I de fall Martin företräder ett barn som är under 15 år ska han framföra vad han själv tycker vore bäst för barnet.

– Det kan vara problematiskt när barnet kanske är 14 år och själv väldigt tydligt kan uttrycka vad han eller hon vill. Om jag tycker tvärt emot riskerar det att skada förtroendet mellan oss. Det är inte så vanligt som tur är.

Martin Bengtsson anser att det är ett både viktigt och givande uppdrag att vara biträde i tvångsmål eftersom det är bland det mest ingripande som en klient kan råka ut för. Men också utmanande.

– Det handlar om att få klienten att förstå processen och förklara socialtjänstens roll och att de

inte gör detta för att de är elaka. En del föräldrar anser att socialtjänsten är rasister. Men det handlar också om att få dem att förstå att domstolen är helt opartisk. När vi väl är i domstolen är det oftast god stämning i salen och domarna är ofta bra på att bryta in om det skulle bli otrevligt.

Hjälper till att göra en bra bedömning

Erik Hjulström är kammarrättsråd i Kammarrätten i Stockholm. Han anser att det är bra att LVU-mål avgörs som huvudregel efter muntliga förhandlingar.

– Det är värdefullt att föräldrar (och i vissa fall barn) får komma till tals och ge sin syn på socialtjänstens utlåtande. Det hjälper ofta till för att göra en bra bedömning.

Han anser att LVU-mål ställer extra höga krav på att få till ett bra bemötande i rättssalen, eftersom följderna är så ingripande.

– Det är en utmaning i sig, men det behöver inte betyda att det är svårare att fatta beslut än i andra måltyper.

Erik Hjulström håller med om att det för det allra mesta är god stämning i förhandlingssalen.

– Det är inte bara rätten och rättens ordförandes förtjänst, det gäller att parterna också tar sitt ansvar. Och det tycker jag att de gör.

*Kammarrättsråden Pia Cedermark och Rolf Bohlin
samt kammarrättsfiskalen Faline Hager*

UTVECKLAD MÅLHANTERING

En effektiv och rättssäker målhantering är avgörande för att möta förväntningarna från samhället. Kammarrätten fokuserar på att förbättra och utveckla processer och metoder för att säkerställa en snabb och enhetlig handläggning av målen. Genom digitalisering och annan verksamhetsutveckling lägger vi grunden för en modern och tillgänglig verksamhet.

NGAR

olika typer av
avspeglar vad

och nya utmaningar

ändrade samhällsför-
hållna rättsväsendet och
n. Här märks regler
säkerhetszoner och
arskap. Dessutom på-
slag som möjligheten
ning för asylsökandes

ommande lagstiftning
ng av om lagstiftning-
d och när. Det kan
ar och om regelverk på

orter från underrätter-
gar som får en direkt
s och Migrationsö-
om än på lite längre
sverkets prognos över

tt hantera föränd-
t kompromissa med
en i våra avgöranden,
vad som komma ska,

MÅLHANTERINGEN MÖTER NYA UTMANINGAR

Kammarrätten i Stockholm dömer varje år i flera hundra olika typer av mål. Vilka som når domstolen, när och i vilken omfattning avspeglar vad som händer i samhället i stort.

Kammarrättsrådet Pia Cedermark är chef för måladministrativa avdelningen där drygt 40 domstolshandläggare arbetar med alltifrån att registrera nya mål och ha kontakter med parterna till att ta fram underlag till den dömande delen av verksamheten. Här passerar alla mål som kommer in till kammarrätten. Ibland blir det arbetstoppar, när många mål kommer in under kort tid eller i samband med semesterperioder. Ibland kommer så kallade serier med mål in till domstolen. Det handlar då om ett större antal mål som rör samma fråga. Tryckerimoms, arbetstillstånd för säsongarbete, moms i bostadsrättsföreningar och ersättning för hyperhidrosbehandling är exempel på frågor som kan förekomma i sådana målserier. I flera serier har hanteringen effektiviserats genom en samordnad hantering i projektform.

Följer andra domstolar

Under 2024 ökade både antalet migrationsmål och vissa av de så kallade kammarrättsmålen, nämligen skattemål och sekretessmål. Däremot minskade antalet socialförsäkringsmål. De så kallade övriga målen, exklusive förturs- och migrationsmål, minskade marginellt.

– Vi följer noga vad som händer i förvaltningsrätterna. Om det har kommit in många mål av en viss typ till någon av de domstolarna planerar vi för att de troligen når oss i ett senare skede, säger Pia.

Samhällsförändringar och nya utmaningar

Flera nya lagförslag och förändrade samhällsförhållanden fortsätter att prägla rättsväsendet och därmed också kammarrätten. Här märks regler för arbetskraftsinvandring, säkerhetszoner och ändrade villkor för medborgarskap. Dessutom påverkas verksamheten av förslag som möjligheten att ändra kön och en ny ordning för asylsökandes boende.

– När det gäller ny eller kommande lagstiftning försöker vi göra en bedömning av om lagstiftningen påverkar oss, i vilken grad och när. Det kan handla om både svenska lagar och om regelverk på EU-nivå, säger Pia.

Utöver lagstiftning och rapporter från underrätterna finns det andra förändringar som får en direkt påverkan på kammarrättens och Migrationsöverdomstolens verksamhet, om än på lite längre sikt. Till detta hör Migrationsverkets prognos över antalet asylmål.

– Vi arbetar strategiskt för att hantera förändringarna i målflöden utan att kompromissa med rättssäkerheten och kvaliteten i våra avgöranden, vi försöker att ta höjd inför vad som komma ska, avslutar Pia.

SÄKERHETSSKYDDSMÅLEN AVSPEGLAR SAMHÄLLS- UTVECKLINGEN

Historiskt sett har Sveriges säkerhet handlat om försvaret, men med samhällsutvecklingen har begreppet breddats och fått en annan innebörd. Det innebär att en ny typ av mål hanteras på kammarrätten.

Samhällsutvecklingen har ökat fokus på säkerhetsfrågorna och på ansvaret att följa lagen för skydd av säkerhetskänslig verksamhet. Med ändringen av säkerhetsskyddslagen, som trädde i kraft den 1 december 2021, har kammarrätten fått en ny typ av mål – säkerhetsskyddsmål.

Eftersom lagen nu omfattar ett brett spektrum av verksamheter, från myndigheter och kommunala VA-bolag till privata aktörer som till exempel

telekombolag som hanterar samhällsviktig verksamhet, är det en ny situation för många.

– De första målen i den nya kategorin kom in till kammarrätten under slutet av 2022, säger föredragande juristen Edvin Johansson.

I de två första målen bedömde kammarrätten att säkerhetsskyddsanalyser saknats helt, och i det tredje målet framkom att den fastställda säkerhetsskyddsanalysen inte hade följts i alla delar.

Skydda information

Säkerhetsskyddslagen syftar till att skydda information som är av betydelse för Sveriges säkerhet mot spioneri, sabotage, terroristbrott och andra brott. Lagen riktar sig till både myndigheter och privata aktörer som bedriver säkerhetskänslig verksamhet. Den omfattar även aktörer som endast delvis har verksamhet som är av säkerhetskänslig karaktär. Genom de nya bestämmelserna från 2021 fick tillsynsmyndigheterna, inklusive Försvarmakten och Säkerhetspolisen, utökade befogenheter som innebär att de kan utfärda förelägganden och sanktionsavgifter. Beslut om att utfärda sanktionsavgift kan överklagas till förvaltningsrätten och där efter prövas av kammarrätten.

– Enligt lagen ska alla som omfattas av säkerhetsskyddslagen genomföra en analys för att identifiera säkerhetskänslig verksamhet och uppgifter och med anledning av det vidta sekretesskyddsåtgärder. Om en sådan analys saknas eller är bristfällig kan tillsynsmyndigheten vidta åtgärder och besluta om sanktioner, säger Edvin.

Hög sekretess

Lagändringarna innebär en inkörningsperiod för både tillsynsmyndigheterna och domstolarna. På kammarrätten prövas målen av säkerhetsklassade jurister.

De avgöranden som kammarrätten meddelade 2024 överklagades till Högsta förvaltningsdomstolen, som fattade beslut om att inte meddela prövningstillstånd. Det innebär att det kammarrätten har beslutat i avgöranden gäller.

MIGRATIONSÖVERDOMSTOLEN EN VÄGVISARE MED HISTORISKA RÖTTER

Migrationsöverdomstolen är högsta instans i utlännings- och medborgarskapsmål i Sverige. Lena Axelsson och Elisabet Reimers är domare på den avdelning där de migrationsmål som kommer till domstolen blir till vägledande avgöranden för myndigheter och domstolar. Nu väntar ny EU-lagstiftning och andra förändringar på migrationsområdet.

Bara cirka en procent av de migrationsmål som överklagas till Migrationsöverdomstolen passerar nålsögat och får prövningstillstånd. Varje år tar Migrationsöverdomstolen fram ett 20-tal prejudikat i olika frågor där det finns behov av ett klargörande.

– Vi fokuserar på att skapa praxis. Det innebär att vi beslutar i fall som kan ge vägledning för liknande mål i framtiden. Ett mål måste därför ha ett prejudikatintresse som gör att det behöver prövas, säger Lena Axelsson.

Ny institution med djupa rötter

Även om Migrationsöverdomstolen som högsta instans formellt etablerades 2006 har migrationsrätten en lång historia. För 130 år sedan var det i princip fritt att resa in och arbeta i Sverige, men regler för invandring började införas i början av 1900-talet. Med tiden har rättsområdet utvecklats till att omfatta komplexa frågor om asyl, arbetskraftsinvandring och medborgarskap.

– Medborgarskapsfrågor är ännu äldre. Redan på medeltiden gjordes skillnad mellan ”utlänningar” och ”icke-utlänningar”. Sedan mitten av 1800-talet har det varit möjligt att ansöka om svenskt medborgarskap, något som idag prövas av Migrationsverket i första instans, säger Elisabet Reimers, som har arbetat med mål som rör migrationslagstiftning i 17 år.

Domstolens roll

Medan landets fyra migrationsdomstolar dömer i tusentals mål varje år, tar alltså Migrationsöverdomstolen upp en mycket liten andel av dessa till prövning, antingen vid behov av prejudikat eller om det finns extraordinära skäl. Sådana skäl kan till exempel vara att en migrationsdomstol tillämpat fel lag eller annars gjort ett grovt misstag.

– Det är behovet av vägledning som styr. Att ett beslut är viktigt för den enskilde är därför inte tillräckligt för att vi ska meddela prövningstillstånd, säger Elisabet Reimers.

*Kammarrättsråden
Elisabet Reimers och Lena Axelsson*

Expertkunskap

Lena och Elisabet arbetar båda på avdelning 1, där man prövar migrationsmål i sak för att i Migrationsöverdomstolens namn skapa prejudikat på området. Avdelningen har ett 15-tal medarbetare och flera av dem som arbetar där har särskild expertkunskap i migrationsrätt. Båda betonar dock vikten av samarbete inom hela domstolen.

– Vi har ett stort inflöde av mål, många väljer att överklaga till högsta instans, och att bland ett så stort antal inkommande mål identifiera dem som har prejudikatintresse kräver ett nära samarbete mellan alla avdelningar, säger Lena Axelsson.

Varje månad träffas medarbetare från avdelningarna för att diskutera praxisbildningen. Dessutom möter Migrationsöverdomstolen de fyra migrationsdomstolarna två gånger varje år så att dessa kan peka på aktuella rättsliga frågor där de behöver vägledning. Reformen när det gäller lagstiftningen som rör arbetskraftsinvandring och

medborgarskap har ökat behovet av prejudikat inom dessa områden under senare år.

– Vi förväntar oss att fler mål kommer att ha prejudikatintresse, vilket ställer höga krav på oss, säger Lena Axelsson.

Lena och Elisabet ser andra förändringar framöver, nya regler och lagar vars tillämpning så småningom kommer att nå Migrationsöverdomstolen.

– Ny lagstiftning och EU-rätt påverkar verksamheten starkt. Till exempel kommer migrations- och asylpakten att innebära stora förändringar från 2026, säger Lena Axelsson.

– Det är ett stort ansvar att arbeta med migrationsrätt som verkligen har stor betydelse för människor, men det är också en väldigt stimulerande arbetsuppgift. Vår roll handlar inte bara om att tolka lagen utan också om att bidra till en rättssäker och enhetlig tillämpning, säger Elisabet Reimers.

Fakta om Migrations- och asylpakten

En uppsättning nya regler för att hantera migration och inrätta ett gemensamt asylsystem på EU-nivå. Pakten har ett övergripande förhållningssätt som syftar till att stärka och integrera EU-politik för migration, asyl, gränsförvaltning och integration. Den 10 april 2024 röstade Europaparlamentet för de nya migrationsreglerna (efter att de formellt antagits av Europeiska unionens råd den 14 maj 2024).

Här kan du läsa Elisabet Reimers inlägg på Domarbloggen om arbetet i Migrationsöverdomstolen:

Några uppmärksammade domar i Migrationsöverdomstolen 2006 – 2024

MIG 2017:24 och MIG 2017:25

Det ska göras en bakåtsyftande helhetsbedömning i fråga om försörjningskrav och anställningsvillkor varit uppfyllda för en utlänning som söker förlängt uppehållstillstånd på grund av arbete.

MIG 2018:17

Det sänkta beviskravet avseende en sökandes identitet i de så kallade gymnasiereglerna stred inte mot Schengenregelverket.

MIG 2018:18

Beredningen av ett lagstiftningsärende som rörde de så kallade gymnasiereglerna hade inte haft sådana brister att stadgad ordning i regeringsformen hade åsidosatts.

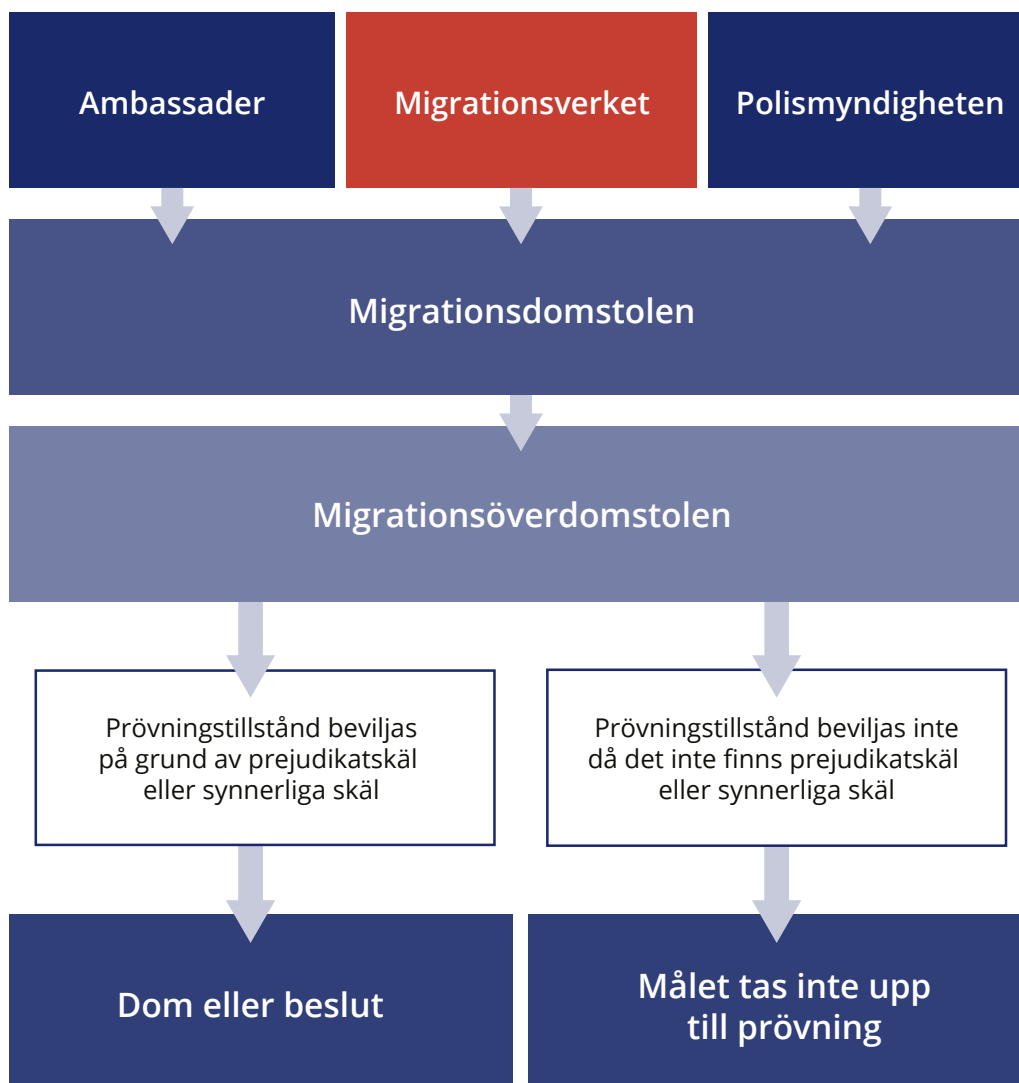

MIG 2020:24

En 14-åring, född och uppvuxen i Sverige, har beviljats uppehållstillstånd eftersom en utvisning ansågs stå i strid med barnkonventionen.

MIGRATIONS- ÖVERDOMSTOLENS ROLL

Utlänningslagens överklagandeordning
för Migrationsöverdomstolen

MIG-REFERAT

Migrationsöverdomstolen är högsta instans för utlännings- och medborgarskapsmål. Dess huvudsakliga uppgift är att skapa vägledande avgöranden inom migrationsområdet. Flera av de frågor som domstolen avgjorde under 2024 blev uppmärksammade och omdiskuterade.

MIG 2024:1

Vid en prövning enligt 5 kap. 17 § första stycket utlänningslagen kan en brottmålsdom som inte fått laga kraft beaktas.

MIG 2024:3

Den omständigheten att någon av makarna är under 21 år är tillräcklig för att bryta presumtionen i 5 kap. 3 § första stycket 1 utlänningslagen att uppehållstillstånd ska beviljas. Det måste inte i det enskilda fallet vara utrett att äktenskapet ingåtts under tvång eller att ett avslag på ansökan är nödvändigt för att förhindra bristande integration.

MIG 2024:5

För att en utlänning ska kunna uteslutas från att vara flykting enligt 4 kap. 2 b § första stycket 3 utlänningslagen krävs att det finns ett underlag som med tyngd visar att en gärning strider mot FN:s syften och grundsatser.

MIG 2024:7

Migrationsverkets beslut som rör härledd uppehållsrätt enligt artikel 20 i EUF-fördraget får överklagas även om det har fattats med stöd av 12 kap. 18 § utlänningslagen.

MIG 2024:9

En utlänning som har uppehållstillstånd i en annan EU-stat har bedömts utgöra ett hot mot allmän ordning eftersom han är misstänkt för att ha arbetat i Sverige utan arbetstillstånd. Han får därför avisas utan en föregående uppmaning att bege sig till den andra EU-staten.

MIG 2024:13

Vid en ansökan om förlängt uppehållstillstånd på grund av arbete har upprepade brott, där påföljden bestämts till dagsböter, ansetts utgöra skäl för att med stöd av 5 kap. 17 § första stycket utlänningslagen avslå ansökan.

MIG 2024:15

En utlänning, som omfattas av ett omedelbart verkställbart avvisningsbeslut med hänvisning till att ansökan om asyl varit uppenbart ogrundad, kan tas i verkställighetsförvar när migrationsdomstolen beslutat att inte avbryta verkställigheten av beslutet.

MIG 2024:16

Inkomster från en anställning utomlands ska beaktas vid bedömningen av om en utlänning uppfyller kravet på att kunna försörja sig för att få permanent uppehållstillstånd. Detta gäller även om inkomsterna inte beskattas i Sverige.

STÄRKT FÖRTROENDE OCH ÖKAD TRYGGHET

Ett starkt förtroende för domstolarna är grundläggande för rättssäkerheten och demokratin. Kammarrätten arbetar aktivt för att stärka förtroendet hos dem som kommer i kontakt med domstolen, allmänheten och media. Både besökare och medarbetare ska alltid vara trygga i våra lokaler.

R

let cyber-
åren, men
nstol minskar
rella användar-
erhet.

en inte kan nå oss

avvärja attacken, men
re under några timmar.
ingen större skada. När
te att nå någon av våra
Det är allvarligt om
a i kontakt med oss, till
överklagande.

arna måste följa de
Domstolsverkets före-
kerhet för de gemen-
nen. Det handlar bland
dator olåst utan
loggningsuppgifter
nkar.

kulle råka inträffa är
n möjligt rapportera
ast chef så att juster-
omma igång. Därför
n uppmuntrande
alla kan göra fel,

ÖVERBELASTNINGSS- ATTACKER MOT DOMSTOLARNA ÖKAR

Att ha en god informationssäkerhet blir allt viktigare. Antalet cyberattacker mot Domstolsverket har flerdubblats de senaste åren, men hittills utan att orsaka någon större skada. Varje enskild domstol minskar risken för att information läcker ut genom att följa de generella användarkraven i Domstolsverkets föreskrifter om informationssäkerhet.

Text: Hans Hellberg

Domstolarnas informationssäkerhet består av tre delar: organisatorisk säkerhet, it-säkerhet och fysisk säkerhet, det vill säga skalskydd. Domstolsverket stödjer domstolarna med exempelvis it-säkerhet, riktlinjer och utbildning för de gemensamma informationssystemen.

Marita Stjernmira är informationssäkerhetschef på Domstolsverket.

– Vi har tagit fram ett ledningssystem för informationssäkerhet med styrande dokument och informationsklassning som alla domstolar följer. Dessutom hjälper vi till att skapa och bibehålla medvetenheten om säkerhetsbehoven genom att hålla utbildningar. Att skapa medvetenhet genom information och utbildning är det viktigaste för att upprätthålla säkerheten, säger hon.

Marita och hennes kollegor fick nyligen anledning att testa hur myndighetens säkerhetssystem fungerar. Antalet cyberattacker mot Domstolsverkets startside domstol.se har flerdubblats de senaste åren, och i slutet av år 2024 utsattes sidan för överbelastningsattacker två gånger på kort tid.

Allvarligt om allmänheten inte kan nå oss

– Första gången lyckades vi avvärja attacken, men andra gången låg vår sida nere under några timmar. Som tur var så orsakade det ingen större skada. När vår sida ligger nere går det inte att nå någon av våra domstolars digitala tjänster. Det är allvarligt om allmänheten inte kan komma i kontakt med oss, till exempel för att skicka in ett överklagande.

Alla medarbetare i domstolarna måste följa de generella användarkraven i Domstolsverkets föreskrifter om informationssäkerhet för de gemensamma informationssystemen. Det handlar bland annat om att inte lämna sin dator olåst utan uppsikt, inte låna ut sina inloggningsuppgifter och inte klicka på okända länkar.

– Om något oönskat ändå skulle råka inträffa är det viktigt att så snabbt som möjligt rapportera till driftansvarig eller närmaste chef så att justerande åtgärder snabbt kan komma igång. Därför är det viktigt att det finns en uppmuntrande attityd, vi är människor och alla kan göra fel, säger Marita Stjernmira.

Svårast att skydda sig emot

Ulf Sandell är servicechef och säkerhetsansvarig på Kammarrätten i Stockholm. Han är trygg med den service och tekniska plattform Domstolsverket levererar och mån om att alla följer regler och riktlinjer i användarkraven.

– Att alla nyanställda direkt sätter sig in i Domstolsverkets föreskrifter och får en grundläggande utbildning är ett obligatorium, och samtliga medarbetare genomgår varje år en utbildning i informationssäkerhet samtidigt som vi ser över behörigheter. Vi accepterar inte hänvisningar till utgående länkar i de handlingar vi tar emot och om någon är osäker uppmanas de att ta kontakt med it-funktionen för professionell hjälp, säger Ulf Sandell.

Han anser att en stor utmaning för domstolen i dag är hur den kan skydda sig från informationsläckage till obehörig utomstående, oavsett om det är medvetet och med vilja eller inte.

– Jag skulle gärna se att alla som anställs i domstolen registerkontrolleras. Men det får vi tyvärr inte göra ännu, säger han.

Efter en hemställan från bland andra Domstolsverket har det tagits fram ett förslag om att införa möjlighet för domstolar att göra registerslagningar vid anställning. Förslaget var att det skulle införas 1 december 2024 men det bereds fortfarande i regeringskansliet.

EN DAG I SÄKERHETSKONTROLLEN

Termosar, hjälmar och paraplyer... Det mesta som säkerhetskontrollen tillfälligt omhändertar är vanliga bruksföremål. Men några gånger under året blir det polisärende när olagliga föremål, som mattknivar eller kreditkortsknivar, påträffas.

Sedan februari 2024 har kammarrätten, i likhet med majoriteten av Sveriges domstolar, fast säkerhetskontroll. Att installera och bemanna kontrollen gjordes inte i en handvändning när ett palats från 1600-talet skulle anpassas efter aktuella säkerhetskrav och modern teknik. Dessutom behövde personalen få utbildning och fler medarbetare rekryteras för att uppfylla kraven på grundbemanning.

Daglig genomgång

En vanlig tisdag i september har kontrollen varit i full drift drygt ett halvår och rutinerna sitter. På morgonen går ordningsvakterna igenom vad som händer under dagen och kontrollerar att utrustningen fungerar. Sedan anmäler ordningsvakterna sin tjänstgöring i Polisens system Nova. Detta för att Polisen är ordningsvakternas förman och ska ha kontroll på var de tjänstgör.

För att bemanna säkerhetskontrollen krävs minst två ordningsvakter, det handlar om säkerhet för såväl personal som för besökare. I regel tjänstgör dock fyra ordningsvakter eftersom även receptionen ingår. Kammarrätten samverkar vid behov också med andra domstolar och myndigheter.

I röntgenutrustningen, där en besökares väska passerar, syns konturerna av en flaska med vätska i.

– Ta en klunk, säger ordningsvakten, när flaskan är ute på andra sidan av röntgenskanningen.

Syftet är att säkerställa att vätskan är drickbar och inte något brandfarligt eller på annat sätt otillåtet. Kvinnan ser först förvånad ut, men följer snabbt uppmaningen och dricker lite. Hon kan sedan ta med sig sin flaska in i domstolens entré där hon skyndar vidare till uppdraget som offentligt biträde i en muntlig förhandling.

Flest besökare på morgonen

En vanlig dag hanterar ordningsvakterna mellan 60 och 80 besökare. Under morgontimmarna, när de flesta muntliga förhandlingar startar, är det en hel del trafik. Ibland blir det till och med kö när parter, tolkar och andra ska få sina tillhörigheter röntgade och gå genom larmbågen.

Alla som passerar in i lokalerna blir kontrollerade, med vissa undantag som exempelvis advokater. Nämndemän använder i vanliga fall personalentrén, men det händer att de passerar säkerhetskontrollen om de har glömt passerkortet.

Otillåtna och olagliga föremål

De flesta har, liksom kvinnan med flaskan, förståelse för säkerhetsrutinerna och följer instruktionerna, men det förekommer också att personer försöker föra in olagliga föremål.

– En stor del av arbetsuppgifterna består av att tolka bilderna av det som passerar genom röntgenutrustningen. Vi skiljer på otillåtna och olagliga föremål, förklarar säkerhetssamordnaren Johan Wing.

Otillåtna föremål skulle kunna användas för att skada någon, men de är i sig inte olagliga, som exempelvis en låskätting till cykeln, brännbar vätska som parfym eller en nagelsax.

De vanligaste olagliga föremålen som vi påträffar är knivar i olika modeller som exempelvis mattknivar eller kreditkortsknivar, designade för att se ut som vanliga kort men med en inbyggd spets.

– När vi påträffar ett olagligt föremål, som exempelvis en kniv, så griper vi personen och kontaktar polisen. När polisen kommit på plats överlämnar vi den gripne och ordningsvakten rapporterar händelsen i Polisens system Nova, förklarar Johan.

Om en person som ska delta i en förhandling grips kan det innebära förseningar eller att förhandlingen måste ställas in.

Ibland uppstår situationer som kräver en mer noggrann kontroll, exempelvis om någon får utslag i metalldetektorn. Då kan det bli aktuellt med en utökad ytlig kontroll med en handhållen metalldetektor.

– Dessa kontroller sker förstås alltid med respekt för individens integritet och enligt lagen, säger Johan.

Avancerade system

För att kunna tjänstgöra som röntgenoperatör genomför ordningsvakterna en två veckor lång utbildning som Domstolsverket arrangerar. Utbildningen inkluderar teori kring regelverk, arbetsmetodik, hantering av röntgenutrustning samt praktisk träning i att identifiera riskföremål på röntgenbilder, där material och former presenteras i olika färger.

Det tekniska CCTV- systemet är avancerat och spelar in alla händelser dygnet runt. Inspelat material sparas i upp till 60 dagar och kan användas som referens vid behov.

– Säkerhetskontrollen bidrar till att skapa en lugn och säker miljö för både besökare och personal. Det är glädjande att den stora majoriteten visar förståelse för att det kan ta lite extra tid att passera, särskilt när det är många besökare, säger Johan.

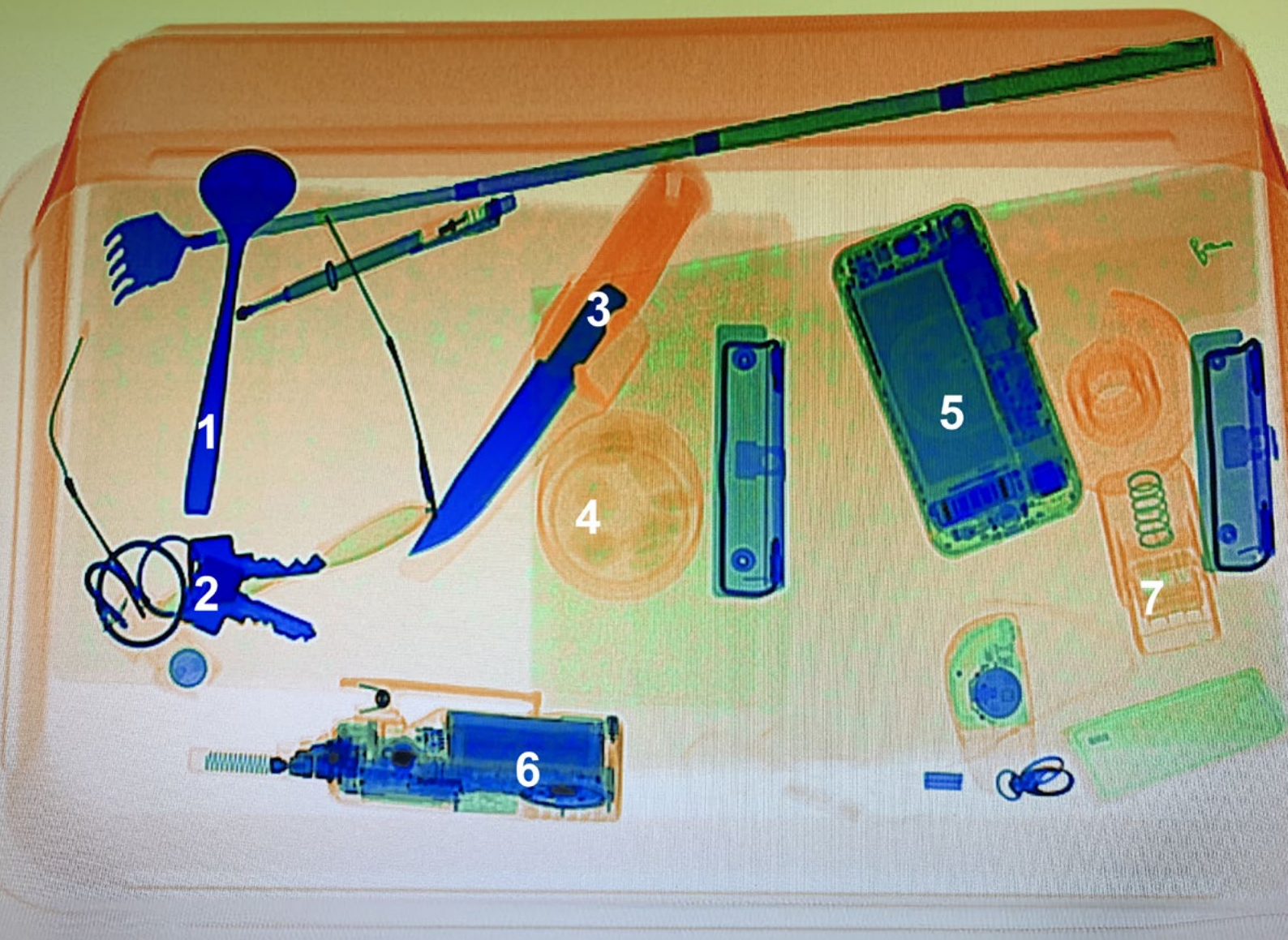
Exempel på föremål som inte är tillåtet att föra in i kammarrätten

- Alkohol
- Kniv
- Hänglås
- Rakhyvel
- Sax
- Termos
- hjälm
- Spray- och tryckbehållare
- Bestick

Här kan du läsa mer om kammarrättens säkerhetskontroll:

Identifiering av material och objekt

Med hjälp av de olika färgerna i bilden kan röntgenoperatören få information om vad objektet har för material. Sedan kan man med olika filter förstärka eller skala bort olika färger för att lättare kunna identifiera former.

Orange Organiskt material/låg densitet
exempelvis plast

Grön Blandmaterial/lättmetall

Blå Metall/hög densitet

Svart Tungmetall/mycket hög densitet

På bilden ser vi;

1. Matsked
2. Nycklar ovanpå glasögon
3. Kniv med plasthandtag
4. Snusdosa
5. Mobiltelefon
6. Kommunikationsradio
7. Datumstämpel

STABIL SÄKERHET I EN FÖRÄNDERLIG VÄRLD

Trygghet och säkerhet för medarbetare och besökare är centralt. Även om incidenterna hittills har varit få, rustar kammarrätten sig för ett försämrat säkerhetsläge, både i vår närhet och globalt.

Våldsutvecklingen i samhället, inte minst den ökande gängkriminaliteten, har fått rättsväsendet att se över vilka säkerhetsåtgärder som är nödvändiga och som kan bli aktuella framöver.

De kriminella gängens ökade rekrytering och utnyttjande av barn och unga är ett tydligt exempel på förändringar som kammarrätten märker av. Domstolens övervägande majoritet av muntliga förhandlingar är i LVU-mål (lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga) och fler barn och ungas kopplingar till gängkriminalitet har därför tydligt ökat behovet av särskilda säkerhetsbedömningar kopplade till dessa förhandlingar.

– Det är viktigt att ligga steget före. Att skapa trygghet för både medarbetare och besökare är prioriterat för oss. Det är också en förutsättning för rättssäkerheten, säger Ulf Sandell, servicechef med ansvar för säkerhetsfrågor.

Olika hotbilder

– Kammarrätten har hittills klarat sig från allvarliga incidenter. Men det finns anledning att vara vaksam. Förutom kopplingar till gängkriminalitet

kan hot vara latent, till exempel klaganden som befinner sig nära affektgränsen. När människor är under press kan de trilla över gränsen och göra saker de aldrig annars skulle tänka sig, det måste vi vara beredda på, säger Ulf.

Även det globala säkerhetsläget påverkar domstolens säkerhetsarbete. Kammarrätten bedriver samhällsviktig verksamhet och är en del av Sveriges civila försvar. Det är viktigt att domstolen liksom hela rättsväsendet arbetar för att säkerställa förmågan vid höjd beredskap, kris eller krig.

Säkerhet på insidan

– Lojalitet hos våra ordningsvakter, men även övriga medarbetare, är avgörande för säkerheten. Medarbetarna ska inte bara ha rätt kompetens, de ska också vara lojala med såväl domstolens uppdrag som med det svenska samhälls- och rättssystemet. Vi behöver därför ha skarpa verktyg och rutiner för att motverka att olämpliga personer får åtkomst till våra system, säger Ulf.

SÅ SKYDDAR VI OSS MOT HOT OCH PÅVERKAN

Infiltration och otillåten påverkan är frågor som aktualiseras alltmer i samhället, rättsväsendet är inget undantag. Nu rustar kammarrätten och andra domstolar för att värna rättssäkerheten och bli mer robusta för framtiden.

Domstolsverkets arbetsrättsjurist Linnéa Littorin, som har lång erfarenhet på området, föreläste under året för flera domstolar, däribland kammarrätten.

– Frågan om otillåten påverkan är viktig ur många aspekter. Det är ett arbetsmiljöproblem för medarbetarna, ett säkerhetsproblem för verksamheten och ett demokratiproblem för samhället, säger Linnéa.

Desinformation, filterbubblor och infiltration

Otillåten påverkan kan innebära korruption å ena sidan och trakasserier, hot eller våld å andra sidan. Det kan också ske genom subtila påtryckningar. Gemensamt är att det syftar till att påverka tjänsteutövningen.

Medveten eller omedveten desinformation samt filterbubblor leder till förväntningar och missförstånd om hur rättssystemet fungerar, vilket medför att domare och andra anställda utsätts för press och ibland orättfärdig kritik. Den så kallade LVU-kampanjen är kanske det mest tydliga exemplet på detta.

– Det är inte bara direkta hot som kan vara ett problem, utan även risken för självzensur bland medarbetarna. Om en domstolsanställd känner sig pressad att fatta beslut utifrån rädsla för repressalier, hotas domstolarnas oberoende och opartiskhet på ett allvarligt sätt, säger Linnéa.

Insiders och infiltratörer

Något som Linnéa tar upp är insiders och infiltratörer. En insider är en person som redan är anställd på myndigheten, och som tas i anspråk av någon utomstående för att komma åt information eller för att vidta åtgärder. Infiltration innebär att någon aktivt söker sig till en organisation eller myndighet med avsikten att, från insidan, komma åt och sprida hemlig information eller på annat sätt skada verksamheten. Det här är något alla myndigheter är rädda för och Sveriges Domstolar har därför under senare år vidtagit flera olika åtgärder för att förhindra detta. Bland annat genom att det i rekryteringar ställs krav på laglydnad och ett högt säkerhetsmedvetande. Likaså har det tillkommit fler utbildningar för medarbetarna på säkerhetsområdet i stort.

Förebyggande åtgärder

– Det är viktigt att arbetsgivare stöttar sina medarbetare och arbetar förebyggande för att minska risken för att de hamnar i situationer där de kan utsättas, säger Linnéa. Det handlar om att skapa en kultur som är motståndskraftig mot otillåten påverkan, bland annat genom ett nära och förtroendefullt ledarskap.

– Den statliga värdegrunden är en viktig ledstjärna. Genom att fokusera på demokrati, legalitet, objektivitet och respekt för individens värde kan vi stärka medarbetarnas motståndskraft mot påtryckningar och hot. Man ska också som medarbetare veta att arbetsgivaren är intresserad av detta och kommer att ta hand om eventuella problem som uppstår. Det är en avgörande del i att värna ett demokratiskt samhälle och rättssäkerheten, avslutar hon.

Bland övriga åtgärder som vidtagits av domstolarna kan nämnas att det fysiska skyddet i domstolarna har förbättrats, bland annat genom fler fasta säkerhetskontroller, något som kammarrätten införde under året.

Skärpta rutiner vid rekrytering

För att säkerställa att domstolen rekryterar rätt medarbetare har en arbetsgrupp på kammarrätten sett över rekryteringsprocessen.

Potentiella medarbetare ska svara mot krav på omdöme, säkerhetsmedvetande, stå upp för demokratiska värderingar och följa svensk lag. Frågor kopplade till säkerhet vid anställningsintervjuer, i samband med referenstagning och vid medarbetarsamtal kan komma att ställas.

Ingen giltig ursäkt för nya omständigheter i upphandlingsmål

(mål nr 6103-23)

I ett överklagande till kammarrätten förde ett bolag fram att Försvarets materielverk i en upphandling bröt mot principerna om likabehandling och öppenhet. Kammarrätten ansåg att de omständigheter som bolaget förde fram utgjorde nya omständigheter som bolaget inte haft giltig ursäkt att föra fram efter preklusionstidens slut. Kammarrätten avslag därför överklagandet.

Sanktionsavgift för Klarna på grund av bristande dataskyddsinformation

(mål nr 2829-23)

Klarna överträdde EU:s dataskyddsförordning genom att inte lämna tillräcklig information till de registrerade, till exempel om hur företaget lagrar personuppgifter. Informationen var dessutom svårtillgänglig och otydlig. Kammarrätten bedömde, till skillnad från förvaltningsrätten, att en sanktionsavgift om 7,5 miljoner kronor var motiverad för att vara effektiv, proportionell och avskräckande.

Sanktionsavgift för vidarekoppling av samtal till 1177

(mål nr 4058-22)

Medhelps behandling av personuppgifter när de vidarekopplade samtal som kom in till 1177 till ett thailändskt vårdföretag saknade stöd i svensk rätt. Det fanns även brister i behandlingen av personuppgifterna, som till stor del var känsliga, samt i informationen till de registrerade. Det fanns inte heller stöd i svensk rätt för att vidarekoppla samtalen till ett thailändskt bolag. Kammarrätten fastställde sanktionsavgiften för överträdelserna till drygt 11 miljoner kronor.

*Gymnasiegränd med
utsikt över Södermalm*

DEN ATTRAKTIVA ARBETSPLATSEN

Att vara en attraktiv arbetsgivare är avgörande för att rekrytera, utveckla och behålla kompetenta medarbetare. Kammarrätten satsar på att vara en inkluderande, lyssnande och engagerande arbetsplats som uppmuntrar samarbete och ledarskap.

NIG
RE

tt chefen
fens roll var
en. Men med
et förändrats.

tt vara generös mot

ch lägger till att det
t för den enskilde
a verksamheten.

ltningsrätten i Lin-
otta om några större
om hen hade byggt
som hen inte hann
l för det, men det var
skäl, berättar hon.

också vara att fram-
ika yrkeskategorier
et vill säga att dom-
ingsvakterna är pre-
an som domarna.

r
ellan en arbetsledan-
yrkesverksam som

chef i domstol är att
ga arbetet genom att
a känna sina medar-
eten fungerar, säger

*Gymnasiegränd med
utsikt över Södermalm*

LEDARSKAP I DOMSTOL: FRÅN BÄSTA LAGKUNNIG TILL BÄSTA LAGLEDARE

Tidigare var det viktigaste kriteriet vid chefsanställningar att chefen skulle vara den skickligaste juristen på arbetsplatsen. Chefens roll var också främst att företräda den egna delen av verksamheten. Men med tiden har rollen och synen på ledarskap inom rättsväsendet förändrats.

Kammarrättslagmännen Annika Lowén och Johan Lundmark är både domare och avdelningschefer. Det innebär att de kombinerar en arbetsledande roll, med drygt ett trettiotal medarbetare på respektive avdelning, med att döma själva. Tillsammans har de drygt 60 år av samlad erfarenhet av ledarskap från olika domstolar och departement, som medarbetare och som chefer.

– När jag började på kammarrätten för 30 år sedan var det självklart att den skickligaste juristen blev chef, du behövde inte nödvändigtvis ha ett intresse för ledarskap eller ens människor. Man införde medarbetarsamtal först när jag var tillförordnad assessor. Det möttes av skepsis, både av lagmannen och av kammarrättsråden, med hänvisning till domarens oberoende. Nu är det självklart för oss som chefer att engagera oss i våra medarbetare, säger Annika.

Helhetsperspektiv

Johan menar att det också har skett en förändring i hur man ser på sitt uppdrag där lagmannen tidigare främst såg sig som representant för sin avdelning.

– I dag har vi ett helhetsperspektiv, vi sitter ju i domstolens ledningsgrupp och ska se till den samlade verksamheten. Vi hjälper och avlastar varandra när och där det behövs. Då är samver-

kan central. Det är viktigt att vara generös mot varandra, säger han.

Annika instämmer i detta och lägger till att det kanske inte alltid är lika lätt för den enskilde medarbetaren att se till hela verksamheten.

– När jag var chef för Förvaltningsrätten i Linköping var jag tvungen att lotta om några större mål från en domare, eftersom hen hade byggt upp stora balanser av mål som hen inte hann med. Domaren var inte glad för det, men det var nödvändigt av verksamhetsskäl, berättar hon.

Generellt kan en utmaning också vara att framhålla balansen mellan de olika yrkeskategorier som finns på en domstol, det vill säga att domstolshandläggarna och ordningsvakterna är precis lika viktiga länkar i kedjan som domarna.

Yrkesverksamma chefer

Som lagman rör man sig mellan en arbetsledande roll och att vara fortsatt yrkesverksam som domare.

– Det roliga med att vara chef i domstol är att man även deltar i det dagliga arbetet genom att döma. Det är ett sätt att lära känna sina medarbetare och se hur verksamheten fungerar, säger Johan.

– Jag tror att en lagman som inte deltar i dömandet skulle ha svårt att få personalens förtroende, särskilt domarnas, säger Annika.

Dömandet är, enligt både Annika och Johan, alltså en förutsättning för att förstå verksamheten. Samtidigt måste chefskapet komma först. Om det händer något som lagmannen ska hantera kan hen alltid överlåta dömandet till någon annan, då tar chefsrollen över.

Viktigt att agera

En domstol har en viss förutsägbarhet och till och med tröghet i sina interna processer – och som garant för en rättssäker hantering ska den också ha det. Förändringar ska inte komma lättvindigt. Men enligt Johan är det ändå viktigt att snabbt agera om förutsättningarna radikalt förändras. När han var verksam i Förvaltningsrätten i Stockholm, som också är migrationsdomstol, ökade de inkommande målen kraftigt till följd av flyktingströmmen 2015.

– Vi var snabba med att ändra organisationen för att bättre kunna hantera de stora mängder mål som kom in under åren efter 2015. Det är viktigt att hela tiden följa utvecklingen i alla delar av domstolen – och på domstolarna i stort – och se till att resurserna används där de behövs bäst. Det är också viktigt att våga prova olika arbets sätt. Om något inte fungerar kan man alltid återgå till det gamla, säger han.

Men hur är det att som chef leda en grupp medarbetare med hög självständighet och integritet mot gemensamma mål? Är det att valla katter?

– Domarna är en mycket engagerad, självgående och duktig grupp. Samtidigt är det tydligt att alla gemensamt bidrar till helheten. Det blir synligt när vi dömer kollegialt och då diskuterar med varandra för att få en så bra dom som möjligt. När jag kom hit blev jag imponerad över att alla är så frikostiga med att dela med sig av sina kunskaper och att det inte finns någon prestige på sessionerna, säger Annika.

Johan tror inte att domare skiljer sig från andra medarbetare när det gäller förväntningar på ledarskapet.

– Alla människor har ett behov att bli sedda, det gäller även skickliga, självständiga och självgående domare. Det är också viktigt att visa att man

själv är engagerad och intresserad av sitt arbete. Brinner man för de frågor som domstolen har till uppgift att utföra – att avgöra mål på ett rättssäkert sätt inom rimlig tid och att utbilda nästa generation av domare – brukar det inte vara så svårt att få med sig medarbetarna.

Det finns också tillfällen där ledarskapet ställs på sin spets.

– När jag var ny som chef hade jag en medarbetare som utmanade mig i min chefsroll. Hen var mycket skicklig men krävde så mycket av alla andra och hade så stort kontrollbehov att hen tog död på deras engagemang. Det var en utmaning hur jag skulle hantera hen. Jag lärde mig att ta tag i problem på ett tidigt stadium, dokumentera samtal och händelser och att ta hjälp av hr-expertis innan det har gått för långt, berättar Annika.

Ledarskapet i dag

I dag handlar ledarskap i rättsväsendet om mer än att enbart vara en skicklig jurist. Det krävs också förmåga att skapa engagemang och delaktighet, samtidigt som man tar ansvar för verksamhetsutveckling och arbetsmiljö.

– Att bygga team som fungerar och att stötta medarbetarna när det behövs är centralt. Samtidigt behöver man balansera detta med att respektera domarnas självständighet, det är ju en yrkeskår som har – och ska ha – hög professionell integritet. Jag har lärt mig att också små frågor kan växa sig stora inom domstolen och att man måste hantera dem med takt och lyhördhet, säger Johan.

Förebilder?

– Jag har haft chefer som inspirerat mig med tillit och engagemang. Det är något jag försöker ta med mig i mitt ledarskap. Att våga tro på sig själv och sina beslut är också viktigt. Ett bra exempel är när jag arbetade med departementsrådet och senare hovrätts presidenten Fredrik Wersäll, som visade stort förtroende för mig trots att jag som kammarrättare hade en annan bakgrund, säger Annika.

– Även jag har inspirerats av engagerade chefer som visat tillit. En sådan chef var Marja Regner, som var kammarrättslagman när jag var tillförordnad assessor. Hennes ledarskap är en viktig anledning till att jag gör det som jag gör i dag.

Framtidens domstolschef – hur är hen?

– Jag tror att chefskompetens blir ännu viktigare framöver. Det behövs personer som är rätt för just den domstol de leder. Det är ju en stor skillnad mellan att vara chef över hundratals medarbetare och en arbetsplats med tio medarbetare. Det är viktigt med tydliga kravprofiler som matchar just den domstolens behov och utmaningar, att man kan ta seden dit man kommer helt enkelt. Vissa frågor kan vara stora på en domstol, men inte på en annan. Det måste man vara lyhörd för, säger Annika.

– Ledarskapet måste fortsatt präglas av lyhördhet, flexibilitet och förmågan att engagera medarbetarna. Att utveckla

*Kammarrättslagmannen
Annika Lowén*

*Kammarrättslagmannen
Johan Lundmark*

en kultur där hela domstolen arbetar mot gemensamma mål kommer att vara avgörande för framtiden, säger Johan.

Vad vill ni säga till en yngre kollega som funderar över om hen ska satsa på en arbetsledande befattning?

– Mitt råd är att våga ta steget. Det är både roligt och utvecklande att vara chef. Engagera dig i hela verksamheten och var dig själv – det är nyckeln till att skapa förtroende och framgång, säger Annika.

– Som chef får man en fantastisk möjlighet att hela tiden lära sig nya saker, inte minst om människor – sig själv och andra. Man får prova på nya saker och dra lärdom av både framgångar och misstag. Ledarskap är en resa som ständigt utvecklar dig som person och chef, säger Johan.

NU STÄRKER VI CHEFSROLLEN

Kammarrätten har ett 20-tal chefer med olika ansvarsområden och olika antal medarbetare. Under året satsade vi på att stärka chefernas roll och utveckla deras ledarskap.

Förankring och dialog

– Vi har under året startat regelbundna chefsmöten för samtliga chefer, som fungerar både som forum för dialog och som utbildningstillfällen. Mötena är en del av en strategi där vi stärker chefsrollen för att bidra till en modern, attraktiv arbetsplats i en föränderlig omvärld, säger hr-chefen Gunilla Norin Blomberg.

Kammarrätten har sedan tidigare en ledningsgrupp som består av kammarrättspresidenten, kammarrättslagmännen, kanslichefen och måladministrativa chefen. På chefsmötena, som sker varje månad, deltar – förutom ledningsgruppen – även de biträdande avdelningscheferna, arkivchefen, hr-chefen, handläggarcheferna och servicechefen.

– Mötena är en kanal för förankring och dialog samt för att utbilda cheferna i ämnen som statlig arbetsgivarpolitik, arbetsmiljölagstiftning och andra centrala regelverk, säger Gunilla.

Utbildning

Cheferna på kammarrätten har möjlighet att ta del av ledarskapsutbildningar i Domstolsverkets regi och av diskussioner på domstolen kring

aktuella omvärldsfaktorer som säkerhet, AI och generationsskiftet.

– Målet är att samtliga chefer direkt ska ta del av och sprida information till sina team, utan att det går via avdelningscheferna. Det stärker chefsidentiteten och ger en tydligare chefsstruktur, där hierarkier minskar och samarbetet förbättras, säger Gunilla.

Högt förtroendekapital

– Generellt har vi en hög kompetens, engagemang och ambition hos våra chefer, något som återspeglas i medarbetarundersökningarna. Det är ett förtroendekapital som är värt att vårda och utveckla, säger Gunilla.

Medarbetardagen, där fokus var på framtidens medarbetare och AI-utvecklingen, samt workshoppar med ledarskapsfokus var viktiga inslag för att rusta organisationen för framtidens utmaningar.

– Vi har lagt ett särskilt fokus på att möta de förväntningar som ställs av yngre medarbetare som alltmer efterfrågar tydlig feedback och möjligheter att växa i sina roller, säger Gunilla.

FRÅN LUND TILL RIDDARHOLMEN: 50 ÅR OCH ÖGONBLICKEN SOM RÄKNAS

I Lagrådets oregelbundna takvåning, två trappor rakt ovanför kammarrätten i Gamla riksdagshuset, sitter före detta justitierådet Eskil Nord. Möjligen har han lämnat sitt personliga avtryck inom rättsväsendet. Eller, som han själv hoppas, i sitt arbete betytt något för åtminstone några av alla människor som han har träffat som domare.

Karriären inkluderar rollerna som fiskal och assessor vid kammarrätten, rättssakkunnig och kansliråd på Finansdepartementet, rådmän och chefsrådmän på Länsrätten i Stockholm samt justitieråd i Högsta förvaltningsdomstolen.

– Det har hänt att jag på ett eller annat sätt har fått återkoppling från människor som känt sig sedda, även om utgången inte varit till deras fördel. Det är i de ögonblicken jag kan få en känsla av att jag har bidragit och uppfyllt mitt uppdrag. Det som gör domaryrket intressant är att ställas inför problem, försöka hitta en lösning och ge ett tydligt och begripligt besked till den enskilde hur domstolen har sett på saken. Att möta människorna bakom alla problem, bekymmer och regler och försöka förklara. Att veta att det man skriver kan göra skillnad för särskilt någon – det är stort, säger han.

Människan bakom

Han ser en förändring i hur yngre kollegor ser på sin roll jämfört med då han började i domstol i mitten av 1970-talet.

– Jag tycker att de är mer öppna och flexibla. Rättsväsendet som helhet har också blivit bättre på att se individen bakom ärendet, vilket är av-

görande för rättssäkerheten. Det är en glädje att se hur unga förvaltningsjurister jag träffat ser sin uppgift som mer än bara att tillämpa en juridisk metod, de ser också den enskildes situation.

Just nu sitter Eskil i Lagrådet för tredje gången, vilket gör att han kommer att ha tjänstgjort där under totalt fem år. Han var där också under pandemin och blev glatt överraskad av hur snabbt alla anpassade sig till föredragningar enbart via länk och hur det ändå förhållandevis lätt gick att kombinera pappershantering med digital hantering. Nu är situationen sedan länge normaliserad och föredragningarna sker åter på plats.

Sista instans

Eskil är ett av totalt sex tjänstgörande justitieråd från Högsta domstolen och Högsta förvaltningsdomstolen. Lagrådet är den sista instans som regeringen konsulterar innan ett lagförslag läggs fram för riksdagen. Lagrådets uppdrag är bland annat att granska lagförslagets grundlagsenlighet och om problem kan uppkomma vid tillämpningen. Det kräver inte bara juridisk kompetens, utan också integritet, erfarenhet och förmåga att se hur en lag skulle kunna påverka rättsstaten och rättsordningen i ett längre perspektiv.

Öppnade dörrar

Men vad ledde hit? Eskil kommer från en familj som läste mycket, och steget till akademiska studier var därför inte långt. Men att det blev just juridik var delvis en slump.

– Som barn bodde jag i Lund nära universitetet, och eftersom de hade fri antagning låg det nära till hands att välja juridikstudierna. Jag var nyfiken, och juridiken var allmänbildande och öppnade många dörrar. Men det var först under notariatjänstgöringen som jag på allvar fastnade för juridiken i sig, särskilt dess praktiska aspekter, att försöka lösa människors problem. Förhoppningen att kunna hjälpa någon har följt mig sedan dess, säger han.

Efter slutförda studier och ett år då han gjorde annat återvände Eskil till domarbanan. En drivkraft som gjorde sig alltmer påmind var att använda juridiken för att bidra till god myndighetsutövning.

– Jag har alltid gillat ordning och struktur och har alltid sökt efter någon form av mål och mening och att sedan göra detta tydligt i ett besked så att var och en förstår hur myndigheten har resonerat. Jag hoppas att jag på det sättet har kunnat bidra till en god myndighetsutövning. Det står redan i domarreglerna att domarämbetet är inrättat för den menige mans bästa. Det gäller faktiskt för all myndighetsutövning. När jag tjänstgjorde i Finansdepartementet lärde jag mig vikten av att offentlig förvaltning utövar sin myndighet korrekt och tjänar allmänheten genom att så långt det är möjligt underlätta tillvaron, berättar han.

Problemlösandets kamratskap

Domstolsvärlden har genom åren förändrats, som Eskil ser det överlag till det bättre.

– Jag har alltid funnits inom den offentliga verksamheten. Det har betytt mycket för mig att domarbanan har givit mig möjligheter att röra mig mellan att utföra rättskipningsuppgifter i domstolar, att vara en del i lagstiftningsprocessen

på Regeringskansliet och att utföra förvaltningsuppgifter på myndigheter. En viktig del av domarbanans kvalitet är att det verkligen är en bana där det går att vara i rörelse hela tiden. Det skapar en svårslagen omväxling, säger Eskil.

I domstolsverksamhet finns en hierarki mellan olika roller, men Eskil ser det som en nödvändig struktur som måste finnas i en organisation.

– Men inom förvaltningssidan, som jag känner bäst, har det alltid varit en form av mjuk hierarki. Den har dessutom med åren blivit mer flexibel och ännu mer samarbetsinriktad. Jag kände tidigt som notarie hur vi alla i domstolen hade en samhörighet i vår gemensamma strävan att sida vid sida arbeta för att lösa problem. Det uppstår ett slags problemlösandets kamratskap som inte bryr sig om yrkeskategorier. Vi har alla ett och samma mål och mening i vårt arbete – att ge den enskilde besked. Alla bidrar till att nå det gemensamma målet, vilket skapar en god arbetsmiljö, säger han.

Eftertänksamhet

Digitaliseringen har bidragit till att skapa smidigare processer och därigenom förbättra servicen för medborgarna.

– Den har underlättat mycket, särskilt i själva hantverket med domskrivning och dokumenthantering hos förvaltningsdomstolarna. Men det är viktigt att rättsväsendet har en viss långsamhet. Vi måste vara eftertänksamma och förändra oss, men i takt med att vi verkligen förstår konsekvenserna.

Att behålla balansen mellan tradition och rörelse framåt ser han som en utmaning för ett rättsväsende som ska behålla sin position och upprätthålla förtroendet och relevansen i en föränderlig omvärld.

– Vi måste värna vår trovärdighet och rätts säkerhet, samtidigt som vi följer med vår tid. Vi ska bidra till trygghet och stabilitet i en värld som ibland känns osäker, det är det viktigaste arv som vi kan lämna vidare, säger Eskil.

*Förvaltningsrättsfiskalen
Emma Fransson*

ATT SITTA STILL I BÅTEN NÄR DET STORMAR

Förvaltningsrättsfiskalen Emma Fransson inleder karriären i en tid när digitalisering och sociala medier inte är något nytt. Men hon ser samma utmaningar som Eskil Nord när det gäller att navigera mellan att följa med sin tid och att behålla en viss långsamhet i systemet. Och domarens och rättsväsendets kärnuppdrag är och förblir detsamma.

Det finns ett före och ett efter digitaliseringen för rättsväsendet. Även om grunduppdraget, att avgöra mål och upprätthålla rättssäkerheten, är oförändrat har de interna processerna blivit enklare, smidigare och mer effektiva med teknikutvecklingen och digitaliseringen. För den yngre generationen domare börjar minnet av pappershögar och färgglada aktkappor blekna.

Stora förändringar

Dock står nästa förändringsvåg inför dörren – med AI kommer nya möjligheter. Men det är också en utveckling som manar till eftertanke.

– Jag började arbeta på domstol 2020 och har upplevt rättsväsendet under en alltmer digital era. Även om AI ännu inte har implementerats fullt ut tror jag att vi kommer att se stora förändringar framöver, säger Emma.

Men den digitala eran handlar förstås inte bara om en smidigare målhantering. Med den följer ett medielandskap och ett polariserat debattklimat där en lätt krusning snabbt kan bli till full orkan, ibland till synes slumpartat, men ibland också organiserat med inslag av desinformation, något

som den tidigare uppmärksammade LVU-kampanjen är ett exempel på. En domare ska behålla sina professionella glasögon och inte låta sig påverkas, men ingen är döv för det som pågår utanför.

”Örat mot marken”

– Man måste ha örat mot marken och vara medveten om debatten i samhället, samtidigt som vi håller oss inom de ramar som juridiken och vårt uppdrag sätter. Vårt arbete ska spegla samhället och rättsmedvetandet, men inte påverkas av tillfälliga åsiktsvågor, säger hon.

Denna balansgång gäller också i samarbetet med kollegorna.

– En viktig del av domarrollen är att både kunna fatta självständiga beslut och att arbeta i samråd med andra. Diskussionsklimatet i överläggningar, särskilt med nämndemän, är ett exempel på detta. Där är det viktigt att skilja på känslor och juridiska regler och att arbeta tillsammans för att nå rätt resultat. Ett mål som för oss kan vara en del av vardagen kan vara livsavgörande för den enskilde.

Professionalism

Enligt Emma handlar domarutbildningen mycket om att bedöma situationer utifrån relevanta faktorer och omständigheter utan att låta sig påverkas av yttre tryck.

– Även om vissa avgöranden får stor uppmärksamhet måste vi hålla fast vid vårt uppdrag. Det handlar inte om brist på empati, utan om professionalism. Interna diskussioner om dessa frågor är viktiga, särskilt för att skilja på känslor och juridiska principer, säger hon.

– Jag tror att de flesta som är intresserade av att gå domarbanan också är intresserade av vårt samhälle och hur det ser ut. Givetvis kan även jag ha åsikter om vissa politiska beslut eller viss lagstiftning, men det ska inte återspeglas i hur jag dömer.

Hur är domstolen som arbetsplats?

– Generellt upplever jag domstolar som mycket bra arbetsplatser. Ledarskapet är professionellt och präglas av ett aktivt arbete för en god arbetsmiljö, både vad gäller arbetsbelastning och trygghet. Det finns en inbyggd långsamhet i domstolar som organisation, vilket är både en styrka och en utmaning. Vi kan inte testa nya arbetssätt hur som helst, säger hon.

En del av historien bakåt finns hos äldre medarbetare.

– Jag hämtar mycket inspiration hos seniora kollegor som efter många år fortfarande tycker att jobbet är roligt. Det är ju faktiskt inte alla förunnat att få ha ett arbete som man genuint tycker är roligt under lång tid. De delar också gärna med sig av sin erfarenhet och välkomnar oss yngre med glädje.

Vilka värden tror du att din generation bidrar med till rättsväsendet?

– Jag kan tänka mig att min generation är van vid en mer platt organisation än vad jag fått intrycket av att Sveriges Domstolar var när till exempel Eskil Nord började sin bana. Det kan så klart påverka hur man tar sig an sitt arbete och att man kanske känner sig friare att uttrycka sina åsikter än vad det fanns utrymme för om man backar några decennier. Jag tror att det bidrar till ett öppet och dynamiskt arbetsklimat. Jag tror också att den ständiga påfyllnaden av yngre medarbetare skapar en bra balans mellan förnyelse och kontinuitet.

Vad tror du är de största utmaningarna för framtiden?

– Att upprätthålla förtroendet för rättsväsendet i en tid när sociala medier och desinformation blir alltmer utbredda. Tilliten är avgörande för ett fungerande samhälle, och vi måste arbeta aktivt för att värna den. Det innebär att vara både öppen och behålla sin integritet samt att våga ta ställning för fakta och rättvisa när det blåser. Men juridik är inte ett självändamål; vi har ett medborgarperspektiv och förstår att vårt arbete är till för samhället. Domaren är inte längre en isolerad figur, utan verkar i dialog med omvärlden.

Hon framhåller att även balansen till privatlivet är viktig.

– Jag tror ju inte att det kommer stå domare Fransson på min gravsten direkt, säger Emma.

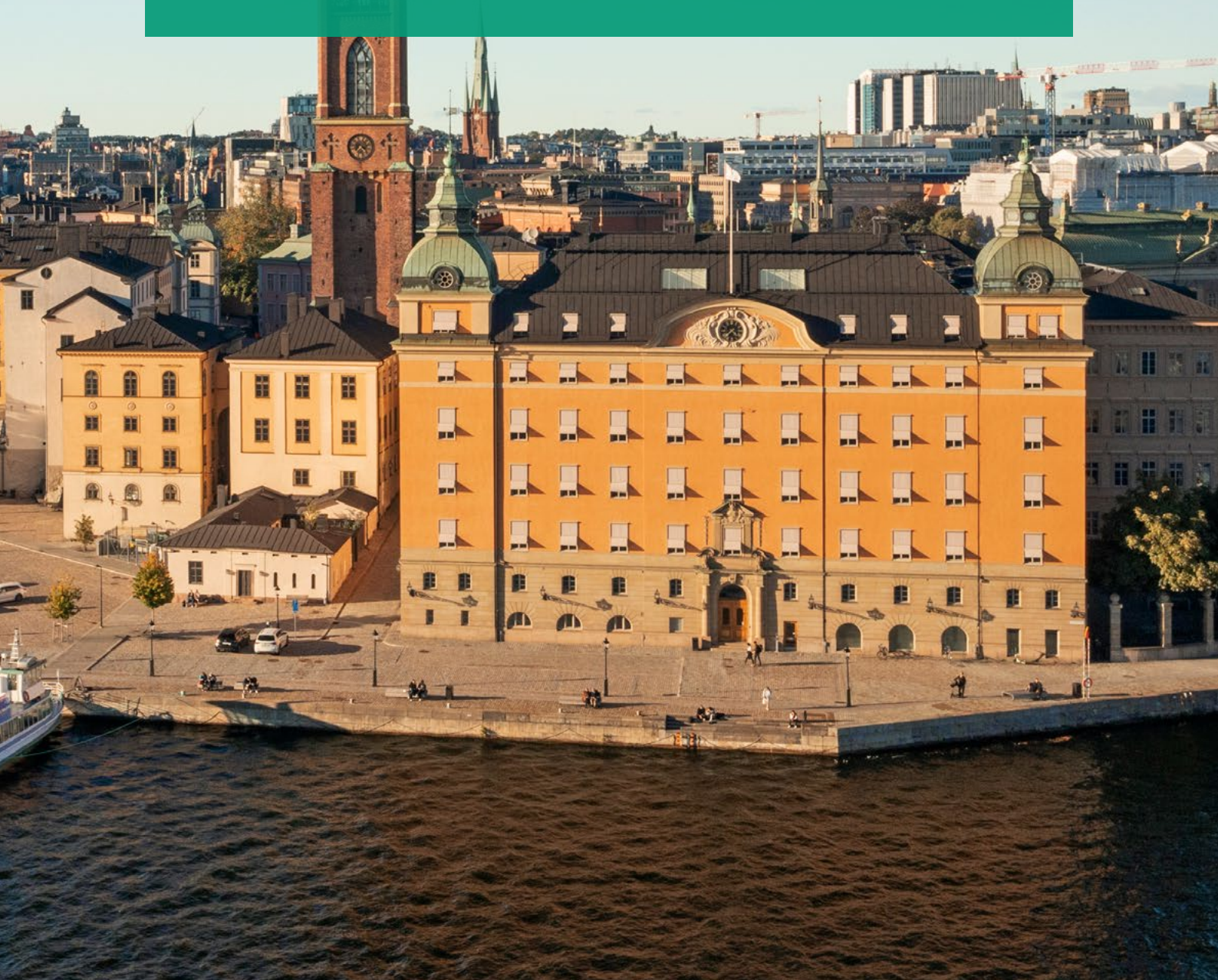
Starkt ledarskap och uppskattade kollegor

Resultatet för Kammarrätten i Stockholms medarbetarundersökning visade på positiva omdömen om arbetsplatsen i allmänhet och högt förtroende för ledarskapet i synnerhet.

I undersökningen, där deltagandet var 86 procent, uppgav nio av tio att de har förtroende för sin närmaste chef. Övriga indikatorer kring ledarskap ligger från 81 procent och uppåt.

Fortsatt starkt ambassadörskap

Resultatet för ambassadörskap – det vill säga viljan att rekommendera arbetsplatsen till andra – är på samma höga nivå som 2023. Inom området medarbetarskap ligger resultaten på en stark nivå, med 84 procent som värderar respekt och intressanta arbetsuppgifter högt.

*Kammarrättsrådet
Ingela Fridström*

DEN MOTVILLIGA PENSIONÄREN: MIGRATIONSRÄTTENS NESTOR LÄMNAS KAMMARRÄTTEN

En oktoberdag 2024 rensar kammarrättsrådet Ingela Fridström ut färgglada akter och glittriga pennor från arbetsrummet som hon har haft i över ett decennium. Hon gör det utan större entusiasm.

– Jag är inte direkt en person som har sett fram emot pensionen, säger hon.

Många vittnar om att Ingela Fridström har varit en av de mest framträdande och tongivande profilerna inom svensk migrationsrätt, en migrationsrätts nestor. Rak kommunikation och förmågan att skapa en god stämning, både med kompetens och en göteborgsk fallenhet att berätta historier, har också gjort henne mycket uppskattad bland kollegorna.

– Jag har alltid tyckt att det är viktigt med en öppen och rak dialog, oavsett om det handlar om chefer eller medarbetare. Och humor lättar upp stämningen, säger hon.

Men efter drygt tio år som kammarrättsråd och vice ordförande på avdelning är det nu alltså dags att lämna domstolen.

Vägen till juridiken via ”Käftis”

Ingela började efter gymnasiet att studera vid Tandläkarhögskolan i hemstaden Göteborg där hon tillbringade två år innan hon gav upp.

– Teorin på ”Käftis” gick bra, men jag trivdes inte med själva yrket. Jag var inte bara opraktisk,

utan insåg också att jag inte var den vårdande typen, minns hon.

Efter att ha övervägt alternativ som psykolog eller journalist landade hon till slut i juridiken.

– Det var ett av de bästa beslut jag har tagit.

Så småningom flyttade hon till Stockholm, först till Tullinge och sedan Hägersten. Och på Telefonplan i Hägersten har hon blivit kvar. Den välbevarade dialekten till trots var valet att lämna Göteborg medvetet.

– Göteborg känns som en stor småstad. Min andra barndomsstad Helsingborg är mer kontinental, men jag ville till Stockholm.

Den mer långsiktiga planen var att bli advokat och arbeta i London.

Tunga brottmål

Efter juristexamen i början av 1980-talet började Ingela sin notarietjänstgöring vid Huddinge tingsrätt. Där fick hon snabbt erfarenhet av tunga brottmål i allmänhet och ekobrott i synnerhet.

Ett av de mest minnesvärda målen hade nästan fyra månaders huvudförhandlingstid och rörde en bedrägerihärva. En av försvararna var den legendariska advokaten Leif Silbersky.

– Det var spännande tider. Man fick verkligen se många sidor av samhället och människorna, många av dem var också i en socialt utsatt och besvärlig situation, det var viktigt att ha i åtanke, säger hon.

Lagman och domstolschef var Carl-Gustaf ”Grottan” Grotander.

– Han var en stor förebild. Han hade egenheten att han kunde säga precis vad som helst till vem som helst, möjligen var domare mer frispråkiga på den tiden, säger hon.

Efter Huddinge tingsrätt fortsatte hon till Svea hovrätt där hon arbetade med framstående jurister som hovrättslagmännen Ingrid von Möller och Åke Ihrfelt.

– Jag lärde mig så mycket av dem, både om det juridiska hantverket och om ledarskap, säger hon.

Viktigt att ”dunka mål”

Arbetstakten och produktiviteten var hög, det var viktigt att, som hon säger, ”dunka mål”.

– Men samtidigt att ha urskiljningsförmåga att bedöma vilka mål man ska ägna mer tid åt, säger hon.

Efter fiskalstiden i hovrätten blev det Bostadsdomstolen där hon lärde sig mycket om hyreslagstiftningen.

Under mer än 20 år arbetade Ingela sedan i Regeringskansliet där hon först var rättssakkunnig och så småningom departementsråd. Redan från början kom hon att rikta in sig på migrationsfrågor, och detta under en tid då det var en stor omvälvning på området med kriget på Balkan.

– Det var en intensiv period med många utmaningar. En stor flyktingvåg kom från forna Jugoslavien i samband med landets sönderfall, och många olika frågor aktualiserades.

– Det var en kaotisk men väldigt intressant tid. Jag åkte flera gånger i månaden till Genève till skillnad från tingsresorna jag tidigare gjort till exempelvis Krylbo.

Gemensam migrationspolitik

När EU:s gemensamma migrationspolitik skulle genomföras blev hon en viktig kugge. Som enhetschef i Justitiedepartementet ansvarade hon för lagstiftningsarbetet på asyl- och migrationsområdet.

Innan Utlänningsnämnden och därefter migrationsdomstolarna fanns var regeringen högsta instans i utlänningsärenden. Det innebar att politiken till stor del präglades av enskilda ärenden som ständigt granskades av media. Efter tiden på Regeringskansliet valde Ingela att söka sig till kammarrätten som blivit migrationsöverdomstol och vägledande instans i migrationsfrågor. Här fick Ingela nytta av sin erfarenhet och kompetens på migrationsområdet.

Efter flyktingvågen 2015, med många ensamkommande barn, kom Migrationsöverdomstolen så småningom att döma enligt den så kallade gymnasielagen. Även här blev mediebevakningen intensiv. Om detta säger hon:

– Det är positivt för rättssäkerheten att politiker inte längre kan pressa på i enskilda ärenden. Man kan inte ha en önskelista som inte har lagstöd.

Får andra att växa

Under sin tid på kammarrätten, där hon också i egenskap av vice ordförande och biträdande avdelningschef har haft en arbetsledande befattning, har Ingela gjort sig känd för ett prestigelöst ledarskap och omtanke om sina medarbetare.

– Jag tycker om att se andra utvecklas. Det är viktigt att man som chef ger utrymme för andra att växa och ta plats, säger hon.

Efterfrågad expert

Trots att Ingela nu formellt går i pension är det få som tror att hon kommer att dra sig tillbaka helt. Det där med pensionen var ju som sagt inte något hon direkt längtade efter. Med sina unika kunskaper är hon också flitigt efterfrågad som expert och utredare inom migrationsområdet.

– Det finns mycket jag vill göra. Men jag ser fram emot att kunna ta dagen lite som den kommer. Kanske kommer jag ägna mig åt en del släktforskning, säger hon.

EN HÅLLBAR ORGANISATION

En hållbar organisation är en förutsättning för att verksamheten ska fungera och kunna utvecklas över tid. Kammarrätten strävar efter långsiktig ekonomisk och personell stabilitet samt en funktionell och effektiv organisation som värnar om såväl medarbetare som resurser.

NG

2024. Under året
under året i rad.

ter att ha bedömts
förutsättningar som
för att minska energi-

nt och -fläktar är
krävs åtgärder som
plexa och kostsamma
lf.

len sortera matavfall.
på intranätet och ett
sortering och återvin-

r
med miljöarbetet är
generella miljömed-
Utöver skyltar och
externa föreläsare för
resse för dessa frågor.

förståelse och
organisationen som
na. Vår verksamhet
g, men vi kan och bör
att nå våra mål krävs
svar, avslutar Ulf.

KAMMARRÄTTENS MILJÖARBETE

FORTSATT MINSKAD PAPPERSFÖRBRUKNING

Kammarrättens miljögrupp bedrev ett aktivt arbete under 2024. Under året minskade domstolen förbrukningen av kontorspapper för sjunde året i rad.

Förbrukningen har sjunkit med motsvarande 80 träd (2 160 000 ark = 72 procent) sedan 2018, då förbrukningen låg på 3 miljoner ark. Årets minskning jämfört med 2023 uppgick till 6,7 procent (två träd).

Under 2024 fortsatte minskningen av domstolens pappersförbrukning. Bakom den positiva utvecklingen, utöver att vi blivit färre, finns digitalisering, miljömedvetenhet hos medarbetarna och bättre rutiner vid utskrifter och kopiering. Det blir en utmaning åren framåt att fortsätta att minska förbrukningen, säger servicechefen Ulf Sandell, som ingår i miljögruppen.

Miljögruppen ansvarar för domstolens handlingsplan för miljöarbetet. I sin årsrapport redovisar gruppen utfallet av de aktiviteter, samtliga kopplade till domstolens miljöpolicy, som ska genomföras under året.

Svårare att minska energiförbrukningen

De senaste åren har fastighetsägaren Statens fastighetsverk (SFV) drivit ett projekt med AI-styrd reglering av fastighetens temperatur- och ventilationssystem. Kammarrättens förhoppning har varit att det långsiktigt skulle medföra både effektivare energianvändning och ett bättre och jämnare inomhusklimat. Tyvärr har projektet

måst avbrytas under året efter att ha bedömts inte klara av de speciella förutsättningar som råder i byggnaden. Nya tag för att minska energianvändningen krävs.

– Att plugga ur extraelement och -fläktar är drömvisionen, men för det krävs åtgärder som uppenbarligen är både komplexa och kostsamma i en äldre fastighet, säger Ulf.

Ökad återvinning

Under året började domstolen sortera matavfall. Tillsammans med miljötips på intranätet och ett miljöskyltprojekt har både sortering och återvinning av avfall ökat.

Engagemang och ansvar

Ett kanske extra viktigt mål med miljöarbetet är att stärka medarbetarnas generella miljömedvetenhet och -engagemang. Utöver skyltar och miljötips tar domstolen in externa föreläsare för att öka engagemang och intresse för dessa frågor.

– Utmaningen är att skapa förståelse och ansvarstagande, både i organisationen som helhet och hos medarbetarna. Vår verksamhet är inte särskilt miljöfarlig i sig, men vi kan och bör bidra på det sätt vi kan. För att nå våra mål krävs det att alla tar personligt ansvar, avslutar Ulf.

FEM BLIR FYRA

KAMMARRÄTTENS NYA ORGANISATION FRÅN 2025

I samråd med ledningsgruppen beslutade kammarrättspresidenten att från början av 2025 minska antalet dömande avdelningar från fem till fyra.

Organisationsändringen påverkar även den måladministrativa avdelningen, som anpassas till den nya organisationen.

Avdelning 5 upphör som organisatorisk enhet från och med den 1 februari 2025. Medarbetarna från denna avdelning och avdelningskansli 5 blir placerade vid avdelningarna 2–4 och deras avdelningskanslier.

Anpassa organisationen

– Syftet med förändringen är att anpassa kammarrättens organisation till dagens förutsättningar, med en förväntat lägre målströmning under kommande år och minskade ekonomiska resurser. Med färre avdelningar bygger vi en mer robust domstol som säkrar kontinuiteten i bemanningen på samtliga avdelningar med hänsyn till kompetensförsörjningen inom olika expertområden för framtiden i samband med

exempelvis pensionsavgångar, säger kammarrättspresidenten Stefan Holgersson.

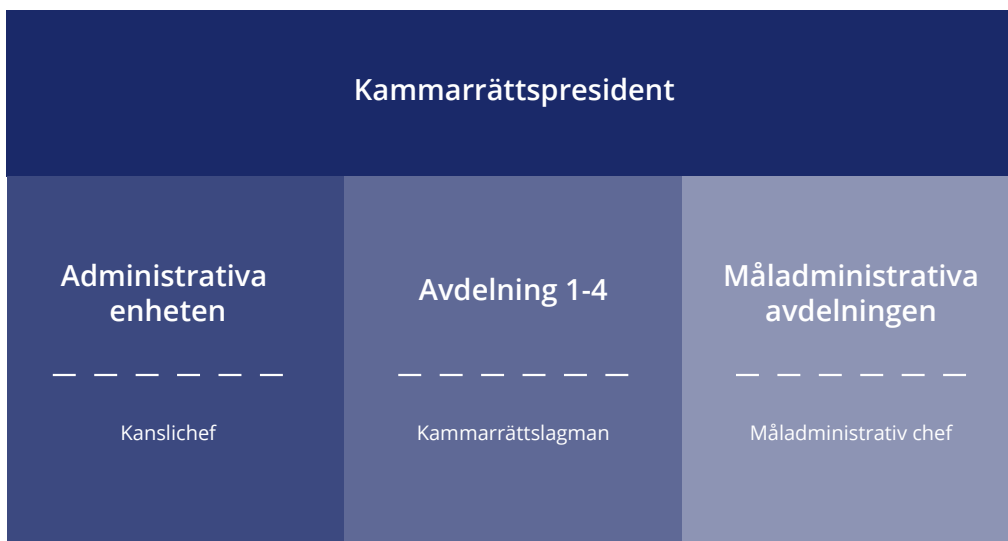
Organisationsändringen sammanfaller med den så kallade omsitsen, som enligt arbetsordningen ska ske vartannat år, och med att kammarrättslagmannen på avdelning 5, Mikael Westberg, slutar vid domstolen för att tillträda en befattning som justitieråd i Högsta förvaltningsdomstolen.

Detta är en omsits

Enligt kammarrättens arbetsordning ska en partiell omsits ske vartannat år. Omsitsen innebär att indelningen av ledamöter på avdelningarna delvis ändras. En eller flera ordinarie domare byter avdelning och kommer därmed att döma med andra kollegor än på sin tidigare avdelning. Syftet med omsits är att minska risken för lojaliteter och säkerställa en rättssäker process.

Organisationen 2025

ÅRET I KORTHET

Under det gångna året har kammarrätten fortsatt att arbeta för att säkerställa rättssäkerhet och effektivitet i våra processer. Vi har hanterat ett stort antal mål och ärenden, samtidigt som vi har genomfört flera viktiga utvecklingsprojekt för att förbättra vår verksamhet. Här presenterar vi några händelser från året som gått.

ari

riststudenter

en Lunds universitet
omstolen och får värdefull
kammarrättens verksamhet.

ng

ksamhetsmålet En hållbar
rar kammarrätten en
miljötema som alla
ta del av.

uari

ör LVU- och LVM-mål

ggare får ökat ansvar i
domstolens mål.

skontroll

skontroll tas i bruk för
eten för besökare, parter
e.

trustning

genmaskin och larmbåge
kammarrättens fasta säker-

ktur med fokus på ledar-
tionsspridning etableras
fer medverkar. Syftet är
ens och inflytande för
arbetare.

kammarrättsassessorer och
etare samlas för åter-
sentation av kammar-
splats.

Januari

Praktik för juriststudenter

Praktikanter från Lunds universitet praktiserar på domstolen och får värdefull erfarenhet från kammarrättens verksamhet.

Miljöföreläsning

Som ett led i verksamhetsmålet En hållbar domstol arrangerar kammarrätten en föreläsning med miljötema som alla medarbetare kan ta del av.

Februari

Pilotprojekt för LVU- och LVM-mål

Domstolshandläggare får ökat ansvar i beredningen av domstolens mål.

Fast säkerhetskontroll

En fast säkerhetskontroll tas i bruk för att stärka tryggheten för besökare, parter och medarbetare.

Mars

Ny säkerhetsutrustning

En modern röntgenmaskin och larmbåge tas i bruk i kammarrättens fasta säkerhetskontroll.

Chefsmöten

En ny mötesstruktur med fokus på ledarskap och informationsspridning etableras där samtliga chefer medverkar. Syftet är att öka transparens och inflytande för domstolens medarbetare.

Alumnträff

Ett 50-tal kammarrättsassessorer och tidigare medarbetare samlas för återseenden och presentation av kammarrätten som arbetsplats.

April

Kammarrättsrådet Patricia Schömer utnämns av regeringen till kammarrättsråd tillika vice ordförande på avdelning. Patricia kommer som vice ordförande även att vara biträdande avdelningschef.

Fest med Eurovisiontema

Kammarrätten arrangerar en årlig fest för medarbetarna, denna gång med Eurovision-tema.

Maj

Notarieinformationsdag

70 notaries deltar i en heldag om domarutbildningen och fiskalsrollen.

Rättegångsspel

Genom ett mångårigt samarbete med Stockholms universitet har studenter möjlighet att i kammarrättsens lokaler prova olika roller, bland annat som domare, målsägandebiträde och psykiatripatient, i en fiktiv muntlig förhandling.

Kammarrättsloppet

Kammarrättsloppet går av stapeln där deltagarna springer, joggar eller promenerar 7 kilometer runt Riddarfjärden.

Juni

Riks vof-möte

Erfarenhetsutbyte och praxisdiskussioner står i fokus när Kammarrätten i Stockholm är värd för årets möte för vice ordförandena i landets kammarrätter. På kammarrätten har de vice ordförande som inte är biträdande avdelningschefer ansvar för gemensamma frågor om tillämpning av lagar och rutiner vid målhanteringen.

Studiebesök från Lunds universitet

Juriststudenter besöker fyra domstolar, däribland kammarrätten, och diskuterar lagstiftningens utveckling.

Juli

Sommarnotarier

13 sommarnotarier tjänstgör under nio sommarveckor med kvalificerade juridiska uppgifter och får värdefulla erfarenheter inför framtiden.

Augusti

Pensionsfika

Catharina Abrahamsson, mångårig medarbetare samt kammarrättsråd och vice ordförande, avtackas vid ett uppskattat pensionsfika där kammarrättspresidenten, kanslichefen och närmaste chef deltar.

Convinistafetten

Kammarrätten deltar i ett gemensamt löpevent på Djurgården under regniga men trevliga förhållanden.

Nordiskt juristmöte i Köpenhamn

Vid Nordiskt juristmöte, som startade i Köpenhamn för 150 år sedan och där värdskapet alternerar, representeras kammarrätten av presidenten, stipendiater och ordinarie domare.

September

Utnämningar

Kammarrättsråden Elisabeth Reimers och Karin Nilsson Edin utnämns av regeringen till vice ordförande på avdelning. Kammarrättslagmannen Mikael Westberg utnämns av regeringen till justitieråd i Högsta förvaltningsdomstolen.

Organisationsändring

Kammarrättspresidenten fattar ett inriktningsbeslut om att gå från fem till fyra dömande avdelningar i början av 2025.

Oktober

Medarbetardag

En dag med fokus på framtidens arbetsplats, säkerhet och teknikens utveckling, särskilt AI, samlar hela kammarrätten.

Juristdagarna

På Stockholms universitet möter fiskalen Miriam Röstberg Omari studenter och svarar på frågor om notarie-tjänstgöring och karriärmöjligheter.

Föredragandedag

Domstolens föredragande jurister och kammarrättssekreterare deltar i ett kunskapsutbyte i Birger Jarls torn.

Hälsomånaden med stegtävling

En majoritet av domstolens medarbetare deltar i årets stegtävling där de både tävlar i avdelningslag och individuellt.

Riddarfjärdsloppet

Kammarrättens medarbetare deltar i och tävlar mot andra domstolar i ett sju kilometer långt löp- och gånglopp runt Riddarfjärden.

November

Juristmessa i Uppsala

Kammarrätten deltar, tillsammans med andra domstolar, på Kontaktdagen och informerar studenterna om olika karriärmöjligheter. Fiskalen Siri Karalić Mannheimer får många engagerade frågor.

Henry Montgomerys stipendium

Tf. assessorerna Axel Faiqi och Jesper Lublin tilldelas stipendier för studier i Frankrike respektive Spanien.

Studiebesök från Karlstad

Juriststudenter från Karlstads universitet besöker domstolen och får en inblick i hanteringen av migrationsmål och av karriärvägar inom kammarrätten.

Workshoppar för ledarskap

Kammarrätten arrangerar två workshoppar med fokus på framtida ledarskap där olika medarbetarkategorier deltar.

December

Plenum och diplomering

Årets 14 assessorer diplomas av kammarrättspresidenten i samband med domstolens högtidliga plenumsammanträde där kammarrättens samtliga ledamöter deltar.

Luciafirande

Ett traditionsenligt luciafirande arrangeras i Riddarholmskyrkan i närvaro av medarbetare från domstolarna på och runt Riddarholmen.

LEDNINGSGRUPPEN

Övre raden från vänster:

ADMINISTRATIVA FÖREDRAGANDEN

Julia Hjorth Säker

KANSLICHEFEN OCH KAMMARRÄTTSRÅDET

Heléne Löving

KAMMARRÄTTSLAGMANNEN

Johan Lundmark

KAMMARRÄTTSLAGMANNEN

Mikael Westberg

Nedre raden från vänster:

KAMMARRÄTTSLAGMANNEN

Annika Lowén

ADMINISTRATIVA FISKALEN

Faline Hager

KAMMARRÄTTSPRESIDENTEN

Stefan Holgersson

KAMMARRÄTTSLAGMANNEN

Peder Liljeqvist

MÅLADMINISTRATIVA CHEFEN OCH KAMMARRÄTTSRÅDET

Pia Cedermark

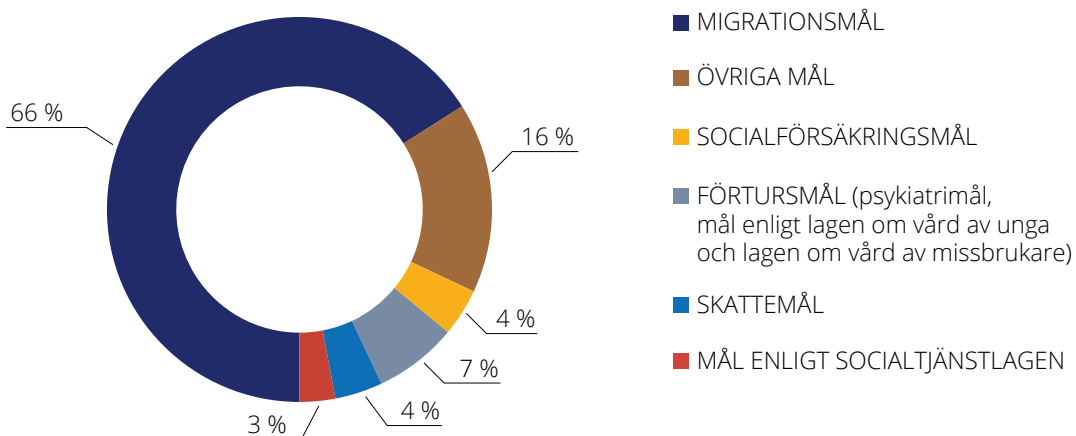
Saknas på bilden:

KAMMARRÄTTSLAGMANNEN

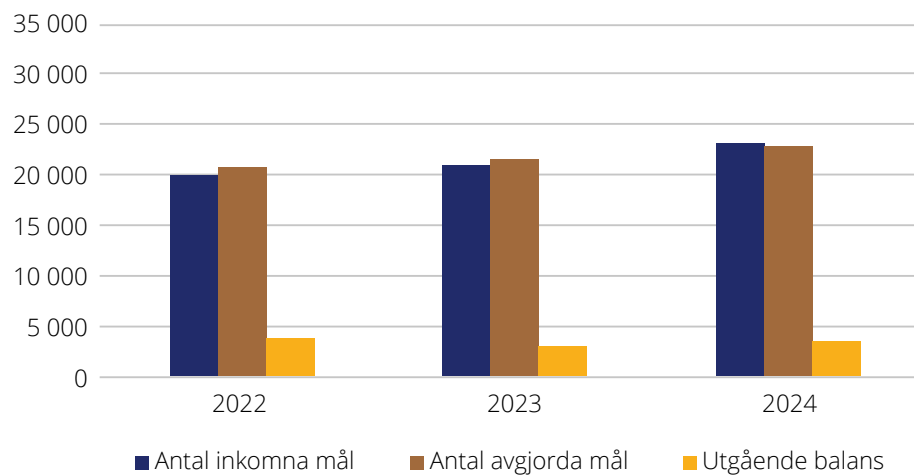
Eva Lindeblad

STATISTIK

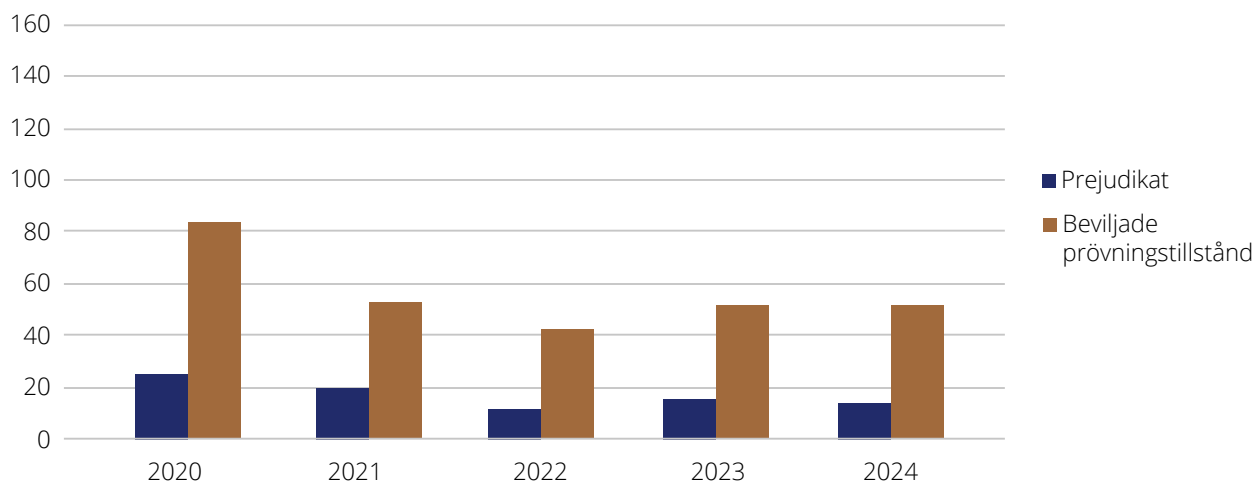
Andel av samtliga avgjorda mål

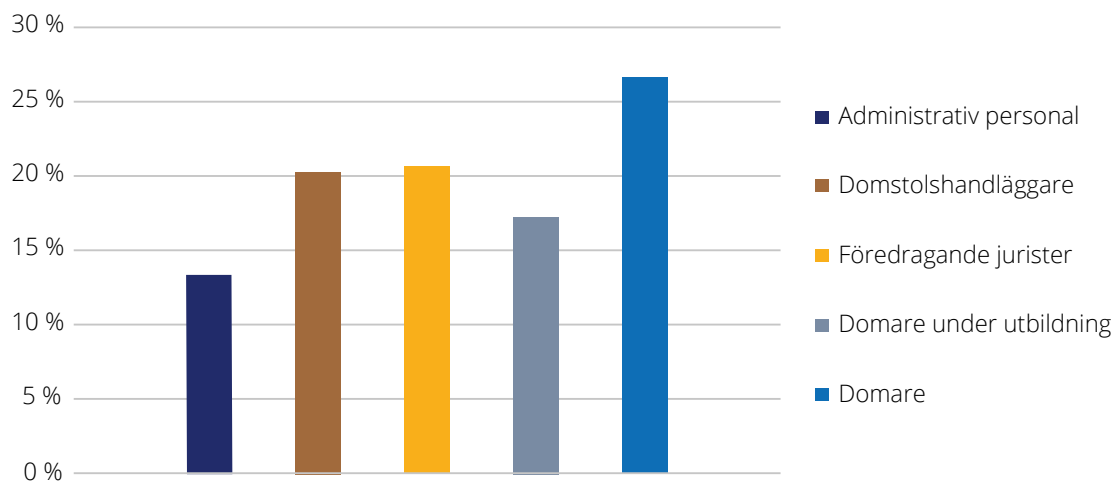
Inkomna, avgjorda och balanserade mål (per tidsperiod)

Antal prejudikat och beviljade prövningstillstånd – Migrationsöverdomstolen

Fördelning av personalkategorier i procent vid Kammarrätten i Stockholm

ORGANISATIONEN 2024

Kammarrättspresident

**Administrativa
enheten**

Kanslichef

Avdelning 1-5

Kammarrättslagman

**Måladministrativa
avdelningen**

Måladministrativ chef

KAMMARRÄTTEN I STOCKHOLM
SVERIGES DOMSTOLAR